

University
of Stavanger

AILIN ERFJORD(7008) OG TONJE LØVIK DYNGELAND(7002)
VEILEDER: WILLIAM GILJE GJEDREM

Kvalitativ studie om CSRD/ESRS:

Hvor modne er selskapene og
hvilke utfordringer og muligheter ser de?

Masteroppgave, 2023

Master i regnskap og revisjon

Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavanger

Abstract

Our study focuses on the maturity of companies in reporting according to CSRD and ESRS, as well as the challenges and opportunities they face. We find that companies have limited maturity and encounter challenges such as data systems and a lack of comparability with financial information. However, they also recognize the potential and benefits of mandated reporting. To become mature for the transition, companies need to enhance internal competence, improve data control, and initiate voluntary assurance. It is crucial to assess the gap between voluntary and mandated reporting, understand materiality, and integrate it into the company's strategy. By staying updated on the framework and sustaining efforts, companies can effectively handle the mandated reporting obligation.

Sammendrag

Vår studie fokuserer på modenheten til selskaper når det gjelder rapportering i henhold til CSRD og ESRS, samt de utfordringene og mulighetene de opplever. Vi finner at selskapene har begrenset modenhet og står overfor utfordringer som datasystemer og manglende sammenlignbarhet med finansiell informasjon. Samtidig ser de potensialet i pålagt rapportering og mulighetene det bringer. For å bli modne for overgangen må selskapene øke kompetansen internt, forbedre internkontrollen for datainnhenting og starte med frivillig attestasjon. Det er viktig å kartlegge gapet mellom frivillig og pålagt rapportering, forstå vesentlighet og integrere det i selskapets strategi. Ved å holde seg oppdatert på rammeverket og opprettholde innsatsen, kan selskapene effektivt håndtere den pålagte rapporteringsplikten.

Forord

Denne oppgaven er skrevet som en avslutning på vår master innen regnskap og revisjon på Universitet i Stavanger, Handelshøyskolen. Masteroppgaven setter strek for to lærerike og interessante år. Vi ser frem til å begynne å jobbe innen revisjon, hvor vi tar med oss kunnskap og erfaringer fra vår mastergrad.

Vi har fått muligheten til å fordype oss i CSRD og ESRS som kommer til å bli ytterst relevant innenfor vår fremtidige jobb som revisor. Det ser vi på som en unik mulighet, ettersom vi kan ta kunnskapen fra denne oppgaven med oss inn i arbeidslivet.

Vi vil gjerne gi en stor takk til vår veileder William Gilje Gjedrem som har gitt oss gode tilbakemeldinger og vært en god støtte i arbeidet med denne masteroppgaven. I tillegg vil vi gi en stor takk til Sigrídur Elin Stefánsdóttir i Deloitte for den unike faglige kunnskapen hun har bidratt med.

Vi ønsker også å takke de selskapene som har bidratt med verdifull data gjennom intervjuene. Dere har bidratt med kunnskap, åpenhet og ærlighet som har gjort at dette har blitt en viktig og interessant oppgave. Til slutt ønsker vi å takke venner og familie for både korrekturlesing og god støtte gjennom dette halvåret.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
2. Relevant kontekst	3
2.1 Bærekraftsrapportering	3
2.1.1 Formålet med bærekraftsrapportering	3
2.1.2 Kvalitetskrav til bærekraftsrapportering i dag	5
2.1.2 Internasjonale rammeverk	5
2.1.3 Norsk lovgivning innenfor bærekraftsrapportering	8
2.2 Utviklingen av bærekraft i FN og EU	9
2.2.1 FN's bærekraftsinitiativ	9
2.2.2 EU's bærekraftsinitiativ	10
2.3.1 Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)	11
2.3.2 European Sustainability Reporting Standards (ESRS)	16
3. Metode	29
3.1 Forskningsfilosofi	30
3.2 Forskningsdesign	30
3.2.1 Kvalitativ metode	31
3.2.2 Empirisk strategi	31
3.2.3 Utvalg	32
3.2.4 Datainnsamling	34
3.2.5 Analysemetode	35
3.2.6 Etske hensyn	35
3.3 Datakvalitet	36
3.3.1 Pålitelighet	36
3.3.2 Overførbarhet	38
3.3.3 Gyldighet	38
4. Resultat	38
4.1 Varierende tilnærming til bærekraftsrapportering	40
4.1.1 Avvikende fokus på bærekraftsarbeid og rapportering	40
4.1.2 Bevissthet på krav og forventninger fra interessenter	40
4.1.3 Tvedydige meninger om hvilken verdi rapporteringen gir	41
4.2 Optimisme for felles regelverk	42
4.2.1 Overordnet positiv	43
4.2.2 Felles spilleregler	43
4.2.3 Sammenlignbarhet	43
4.3 Sprikende kompetanse om CSRD/ESRS	44
4.3.1 Liten andel kan detaljer	45
4.3.2 Regelverket oppfattes som krevende	45
4.3.3 Krever flere ressurser og høyere kostnader	46
4.3.4 Selskaper oppfatter sin egen modenhet som relativt høy	47
4.3.5 Manglende forståelse for faktiske forhold	48
4.4 Flere selskaper har startet arbeidet	49
4.4.1 Betydelig andel bruker frivillig rammeverk	49
4.4.2 Flere har gjennomført vesentlighetsanalyse	50

4.4.3 Liten innsikt i hvilke temaer som er vesentlige.....	50
4.4.4 Ikke optimal internkontroll	51
4.4.5 Lite tallfesting av mål	52
4.4.6 Organiseringen oppleves god nok.....	53
4.4.7 Liten bruk av frivillig attestasjon	53
4.4.8 Styret er involvert i bærekraftsrapporten	54
4.4.9 Få har kartlagt gapet.....	54
4.5 Verdikjeden oppleves mest krevende.....	55
4.5.1 Krevende både for klimarelaterte og sosiale forhold	55
5. Diskusjon	56
5.1 Modenhet	56
5.1.1 Kunnskap som faktor for modenhet.....	56
5.1.2 Konkrete tiltak som faktor for modenhet	59
5.1.3 Hvor modne er selskapene?	61
5.2 Muligheter og utfordringer	62
5.2.1 Muligheter.....	62
5.2.2 Utfordringer	63
5.2.3 Sammenfatning	64
5.3 Modenhet sett i sammenheng med utfordringer og muligheter	64
6. Konklusjon.....	67
6.1 Forslag til videre forskning.....	68
Referanser	69
Appendix	75

Oversikt over figurer

Figur 1 Oppbygning av GRI standardene.....	6
Figur 2 Eu's oppbygning av bærekraftsinitiativ.....	11
Figur 3 Oversikt over ESRS.....	16
Figur 4 Dobbel vesentlighet.....	19

Oversikt over tabeller

Tabell 1 Oversikt over hvem som blir omfattet av CSRD og når.....	14
Tabell 2 Kriterier for utvalg.....	32
Tabell 3 Oversikt over funn.....	38

1. Innledning

Vi har bare en klode og for at verden skal ha en bærekraftig utvikling er det avgjørende at selskapene tar sitt ansvar. Fra og med 2024 blir direktivet for ikke-finansiell rapportering (CSRD) implementert i norsk lov. Dette er en betydelig endring fra dagens krav i regnskapsloven. Nå må selskapene rapportere på hvordan de håndterer bærekraft både i deres egen virksomhet og i verdikjeden. Det er viktig at selskapene tar ansvar for å få øke åpenheten, troverdigheten og tilliten i næringslivet. Dersom selskapene ikke tar dette ansvaret, kan det få negative konsekvenser for deres omdømme, konkurransedyktighet og økte kostnader. Bærekraftsrapportering skal nå sørge for at selskaper drar næringslivet i en mer bærekraftig utvikling.

Selskaper er en viktig del av samfunnet, og for å ivareta samfunnets forventninger må de nå styre sin virksomhet på en bedre og mer bærekraftig måte. Den økende bevisstheten rundt bærekraftige praksiser har ført til innføringen av flere obligatoriske rapporteringskrav som selskapene må etterkomme. Dette setter press på selskapene, da de har begrenset tid til å forberede seg til de nye obligatoriske kravene. Samtidig gir denne utviklingen også nye muligheter og utfordringer for selskapene. Gjennom å rapportere om sine bærekraftspraksiser kan selskapene demonstrere sin forpliktelse til bærekraftige verdier og tiltrekke seg investorer, kunder og ansatte. Frem til nå har det vært en jungel av frivillige rammeverk, dette skal det nå bli slutt på.

Ved bruk av kvalitative intervjuer, undersøker vi hvor forberedte selskaper som blir rapporteringspliktige fra og med 2024 og 2025 er til å rapportere i henhold til det nye direktivet for ikke-finansiell informasjon. Dette vil gi en dypere innsikt i både hvordan de håndterer bærekraftsrapportering i dag, samt hvilke muligheter og utfordringer de står overfor med de nye rapporteringskravene. Vi har derfor foretatt oss en kvalitativ studie med problemstillingen: *CSRD/ESRS: Hvor modne er selskapene og hvilke muligheter og utfordringer ser de?*

Bærekraftig utvikling kom på dagsorden under Brundtland-kommisjonen (FN), hvor definisjonen “En utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov”. EU tar nå et skritt videre og vedtok tidligere i år ett nytt direktiv: “Corporate Sustainability Reporting Directive” (CSRD). EU

krever nå at selskapene tar ansvar for å drive virksomheten sin på en mer bærekraftig måte. Gjennom CSRD kommer det nå et nytt felles regelverk som går under navnet: European Sustainability Reporting Standards (ESRS) som legger føringene for hvordan selskapene skal rapportere. November 2022 kom EFRAG med et utkast til høring, det forventes vedtatt i juni 2023. Det er dette utkastet denne oppgaven tar utgangspunkt i.

EU tar utgangspunkt i frivillige rammeverk i utarbeidelsen av rammeverket, men skal få selskapenes rapportering opp på en høyere kvalitet. For å få en mer helhetlig vurdering av selskapenes påvirkning og prestasjon må de nå vurdere vesentligheten på grunnlag av to perspektiver, finansiell og påvirkningsperspektiv. I det nye direktivet for ikke-finansiell rapportering blir begge perspektivene sentrale. Gjennom bærekraftsrapportering kan selskapene informere om hvordan de presterer på bærekraftige forhold, hvilke planer og mål de har for både felles globale mål og egne mål, og samtidig vil de nå kunne måle det arbeidet de gjør.

Gjennom kvalitative intervjuer har vi fått en forståelse av hvordan selskapene til nå har forholdt seg til både frivillige rammeverk, og det kommende rammeverket. Vi har gjennom studien fått innsikt i hvor godt forberedt de er samt hvilken kompetanse selskapene sitter på i dag. Vi har fått forståelse for hvilke utfordringer de står ovenfor, men også hvilke muligheter som bringes frem av det nye rammeverket. Dette sammensatt med kunnskapen vi har opparbeidet oss har gjort at vi har fått en forståelse av hvor modne vårt utvalg er til å rapportere etter CSRD og ESRS, samt hvilke utfordringer og muligheter som avdekkes.

Resultatene fra analysene av de kvalitative intervjuene tyder på at selskapene har en begrenset modenhet, med klare mangler i forhold til de nye kravene. Det er stor variasjon i utvalget på både kompetanse og forberedende tiltak. Til tross for at de fleste selskapene har rapportert etter frivillige rammeverk har de fortsatt utfordringer med å bli modne nok til overgangen til det nye rammeverket. Selv om de ser utfordringer med det nye rammeverket er selskapene stort sett positivt innstilt, dette på grunnlag av at det nå blir felles spilleregler hvor det er sammenlignbart, samt også at brukeren av informasjonen faktisk får beslutningsnyttig informasjon. Selskapene må nå øke kompetansen, kartlegge gapet i sin rapportering og styrke sin internkontroll. Det er også svært viktig at selskapene starter med attestasjonsarbeidet.

Resten av oppgaven er organisert som følger: Kapittel 2 gjennomgår relevant kontekst til oppgaven. I kapittel 3 går vi gjennom vår forskningsmetode. Kapittel 4 presenterer vi våre resultater og vi diskuterer våre funn i kapittel 5. Til slutt i kapittel 6 vil vi konkludere vår studie.

2. Relevant kontekst

I dette kapittelet vil vi gå gjennom relevant kontekst som vi vil bruke videre i oppgaven. Først vil vi gå inn på formålet av bærekraftsrapportering, samt hvilke kvalitetskrav som er i dag. Så vil vi gå inn på ulike sentrale internasjonale bærekraftsinitiativer og norsk lovgivning innen bærekraftsrapportering. Til slutt vil vi gå inn på CSRD og ESRS, som er hovedtemaene for oppgaven.

2.1 Bærekraftsrapportering

I dette delkapittelet vil vi presentere formålet med bærekraftsrapportering og hvorfor det er viktig, samt hvilke kvalitetskrav det stilles til rapportering i dag. Videre vil vi gå inn på ulike rammeverk som brukes innenfor bærekraftsrapportering i dag. Til slutt går vi inn på norske regelverk som er relevant for bærekraftsrapportering i Norge.

Rapportering av selskapers sosiale og miljømessige forhold har foregått siden 1960- og 70-tallet (Buhr et al., 2014). Siden den gang har det blitt brukt mange ulike navn og samlebetegnelser på rapportering av sosiale og miljømessig forhold, og mange av disse begrepene overlapper hverandre. Fallan & Granrud (2020) definerer bærekraftsrapportering som: *“Rapportering om informasjon om miljømessige, sosiale og økonomiske forhold som skal være nyttig for interessenter til bruk for ressursallokerings- og kontrollformål”*. Det har også vært stor variasjon i hva som er blitt rapportert av ulike selskaper innen bærekraft, ettersom reguleringen rundt rapporteringen har vært lav og det har vært opp til hvert enkelt selskap hvilke standarder de vil bruke for rapportering og hvor mye de vil rapportere på.

2.1.1 Formålet med bærekraftsrapportering

Definisjonen til Fallan og Granrud ovenfor er satt fra et etterspørselsperspektiv, som kan sees

i lys av to formål. Ved ressursallokeringsformål er informasjonen brukernyttig for interessenter for å ta beslutninger om investerings-, kreditt- og lignende ressursallokering. Ved kontrollformål brukes informasjonen for å kontrollere virksomhetens handlinger (Fallan, 2020a). For at rapporteringen skal kunne brukes til dette formålet må kvaliteten av informasjon være høy, og oppfylle kvalitative egenskaper som blant annet relevans, nøytral, feilfri og komplett informasjon, sammenlignbarhet og verifiserbarhet (Fallan, 2020b). Imidlertid viser forskning at kvaliteten på generell rapporteringspraksis i Norge og internasjonalt har vært lav (Fallan, 2020a; 2020b).

Bærekraftsrapportering kan også ha positive utslag for tilbyderer av bærekraftsinformasjonen. Høy kvalitet av bærekraftsrapporteringen kan bidra til bedre risikostyring, kostnadskutt og besparelser, bedre beslutningsprosesser og tillit blant brukerne. Prosessene som iverksettes ved bærekraftsrapportering kan også bidra til å skape en mer bærekraftig forretningsmodell (Revisorsforeningen, u.å.). Bærekraftsrapportering kan også bidra til opportunistisk atferd, hvor ledelsen ønsker å fremme miljøpresentasjoner som går på bekostning av eiernes ønske om avkastning og verdi (Fallan, 2020a). Slik opportunistisk atferd kan føre til grønnvasking, noe som kan gå ut over ressursallokeringsformålet ettersom man ikke kan stole på den informasjonen som blir rapportert.

Det argumenteres for at formålet til finansregnskapet er like relevant for miljørapportering og rapportering av samfunnsansvar (Fallan, 2020a). Revisorforeningen (u.å) angir vesentlighet, nøyaktighet, balanse, tydelighet, sammenlignbarhet, pålitelighet, punktlighet, konsistens og reviderbart som viktige prinsipper for god bærekraftsrapportering. Som nevnt tidligere har det vært lav kvalitet på generell rapportering innen bærekraft, noe som innebærer at disse prinsippene ikke har blitt oppfylt. For at selskapene skal oppnå formålene for bærekraftsrapportering og bruke informasjonen til ressursallokering- og kontrollformål, må bærekraftsinformasjonen være nyttig og av høy kvalitet (Fallan, 2020a)

2.1.2 Kvalitetskrav til bærekraftsrapportering i dag

Det finnes i dag en rekke forskjellige rammeverk som dekker ulike eller overlappende områder. I utgangspunktet kan selskaper velge helt selv om de ønsker å bruke rammeverk ved utforming av bærekraftsinformasjon, og hvilke rammeverk de ønsker å bruke. Det finnes ingen enhetlig struktur for hvordan bærekraftsinformasjonen skal presenteres, noe som bidrar til å svekke transparens og sammenlignbarhet på tvers av selskaper (Finanstilsynet, 2020). Likevel nevner Finanstilsynet fordeler ved å benytte seg av rammeverk, som blant annet at det gir en mer systematisk og strukturert tilnærming for å rapportere bærekraftsinformasjon, og at det kan bidra til at selskaper rapporterer forhold som er vesentlig for selskapet. En rapport fra Deloitte(2022) viser at det er stadig flere selskaper som bruker frivillige rammeverk som GRI og TCFD i dag.

Slik reguleringen og rammeverkene rundt bærekraftsrapporteringen er i dag kan selskapene velge selv hva som rapporteres. Selskapene kan velge å legge større vekt på positiv informasjon og mindre vekt på negativ informasjon, noe som kan være villedende for investorer og andre interessenter. Selskapene har betydelig økt omfanget av rapportering av bærekraftsinformasjon de siste årene, men det betyr ikke nødvendigvis at kvaliteten på rapporteringen har gått opp (Finanstilsynet, 2020).

Per i dag er det ikke krav til attestasjon av bærekraftsinformasjonen. Ettersom attestasjon er frivillig kan selskapene velge hvilken informasjon som skal attesteres. Fra Finanstilsynet sin spørreundersøkelse fra regnskapsåret 2019 oppgir over halvparten at de ikke får sin bærekraftsrapport attestert, men ifølge Fallan (2020b) øker attestasjon av slik informasjon internasjonalt (Finanstilsynet, 2020). Formålet med attestasjon er å redusere asymmetri mellom prinsipal og agent (E.Fallan, personlig kommunikasjon 31.10).

2.1.2 Internasjonale rammeverk

Som nevnt tidligere finnes det flere ulike rammeverk for rapportering av bærekraftsinformasjon. I dette punktet vil vi gå gjennom de mest anvendte standardene innenfor bærekraftsrapportering.

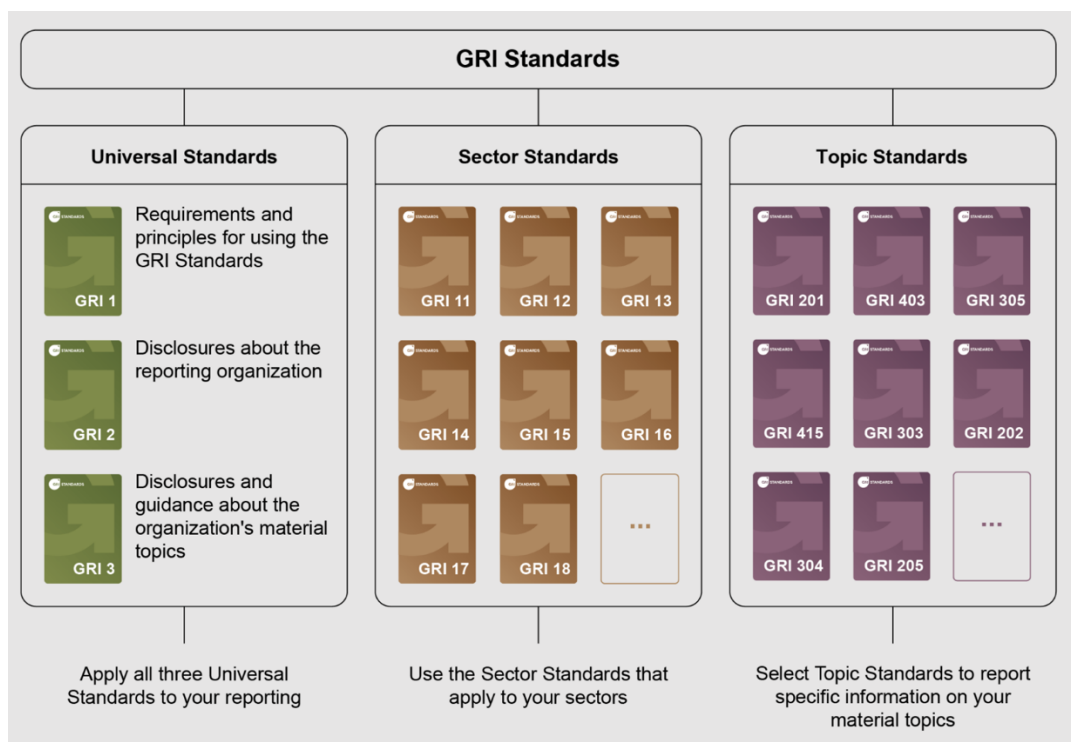
2.1.2.1 GRI

Global Reporting Initiative, forkortet GRI, er en internasjonal organisasjon som har utviklet bærekraftsstandarder som selskaper frivillig kan rapportere etter. GRI ble grunnlagt i 1997 og har siden det laget standarder for at selskaper skal kunne forstå deres påvirkninger på

økonomien, klimaet og samfunnet (GRI, u.å). Formålet bak initiativet er å skape et felles språk for selskaper og interessenter, hvor de økonomiske, miljømessige og sosial konsekvensene av virksomhetens drift kan kommuniseres og forstås (Regnskap Norge, 2019). GRI (GRI, u.å) skriver selv på sine nettsider at de eksisterer for å hjelpe organisasjoner med å være transparente og ta ansvar for deres innvirkning, slik at vi kan skape en bærekraftig fremtid. GRI er det ledende bærekraftsrapporteringsrammeverket i verden i dag (GRI, 2022; KPMG, 2020; Finanstilsynet, 2020).

Figur 1

Oppbygning av GRI

Note. Fra: "GRI (u.å.) *A Short Introduction to the GRI Standards*" Opphavsrett 2023 ved GRI.

Standarden inneholder krav, anbefalinger og veiledninger. For å hevde at man rapporterer i samsvar med GRI må man oppfylle kravene som er obligatoriske. Christensen og Johansen (2022) har kartlagt i hvor stor grad Norge sine 200 største selskaper rapporterer i samsvar med GRI. Det viser seg at Norges største selskaper i liten grad overholder kravene i GRI-standarden de selv velger å rapportere på.

2.1.2.2 TCFD

Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) ble opprettet av The Financial Stability Board for å forbedre og øke rapporteringen av klimarelatert finansiell informasjon. Bakgrunnen for rammeverket er at finansmarkedsaktører trenger omfattende informasjon av høy kvalitet når det gjelder virkningene av klimaendringene. Dette inkluderer risikoer og muligheter som oppstår ved økte temperaturer, klimarelatert politikk og nye teknologier (TCFD, u.å.). Rammeverket definerer fire områder som det skal gis nærmere informasjon om. Det første er selskapenes styring av klimarisiko som går ut på om selskapets styre og ledelse har vurdert klimarisiko og muligheter. Det andre er om klimarisiko og muligheter vil påvirke selskapets strategi og økonomiske resultater. Det tredje er påvirkning på selskapenes risikostyring. Mål og metoder selskapene benytter for å avdekke og følge opp klimarisiko og muligheter er det siste område som TCFD legger opp til at selskapene skal svare på (BDO, 2022a)

2.1.2.3 GHG protokollen

GHG protokollen er den mest utbredte og anerkjente standardsettet for måling og rapportering av drivhusgassutslipp. Protokollen er et verktøy som gir retningslinjer og metoder for å kvantifisere og rapportere utslipp av klimagasser fra ulike kilder og sektorer. GHG protokollen deler utslippene opp i tre områder: Scope 1, Scope 2 og Scope 3, hvor Scope 1 og 2 er obligatoriske mens Scope 3 er frivillig. Scope 1 omfatter direkte utslipp, der selskapet selv eier eller kontrollerer utstyret. Scope 2 er indirekte utslipp, som hovedsakelig går på elektrisitet. Scope 3 gjelder også indirekte utslipp, men går på de utslippene som er i verdikjeden, både oppstrøms og nedstrøms (Greenhouse Gas Protocol, u.å).

2.1.2.4 Science Based Targets initiative

Science Based Targets initiative (SBTi) er en standard for å sette mål og kutte utslipp basert på vitenskapsbaserte klimamål. Selskapene sender inn målene sine til SBTi, hvor målene blir evaluert og godkjent. Når målene er godkjent kan de publiseres, og selskapene kan kunngjøre forpliktelsen. Det skal være åpenhet, og selskapene skal rapportere fremgangen sin årlig (United Nations Global Compact, u.å). På denne måten forplikter selskapene seg til å nå disse målene gjennom SBTi.

2.1.3 Norsk lovgivning innenfor bærekraftsrapportering

Norge har en rekke lover hvor det kan trekkes linjer til bærekraftsrapportering.

Regnskapsloven 3-3c pålegger selskaper å rapportere på samfunnsansvar. Aktivitets- og redegjørelsesplikten for likestilling tar for seg likestilling og forhindring av diskriminering, samt det nyeste lovverket Åpenhetsloven som tar perspektivet ut til verdikjeden. Disse lovverkene har en stor innvirkning på rapportering av bærekraftsinformasjon.

2.1.3.1 Regnskapsloven 3-3c – Redegjørelse om samfunnsansvar

Regnskapsloven §3-3c (1998) pålegger store foretak å utarbeide en redegjørelse om samfunnsansvar som inkluderer miljø, sosiale forhold, arbeidsmiljø, likestilling, ikke-diskriminering, overholdelse av menneskerettigheter og bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser. Redegjørelsen skal gi informasjon om foretakets forretningsmodell, retningslinjer for håndtering av samfunnsansvar, virkninger av retningslinjene, risikoer knyttet til foretakets virksomhet og resultatindikatorer relevant for foretaket. Dersom foretak ikke har retningslinjer for de ulike forholdene, skal det begrunnes. Opplysningene skal være tilgjengelige i årsberetningen eller opplyses i årsberetning hvor man kan finne det i annet offentlig tilgjengelig dokument.

2.1.3.2 Aktivitets- og redegjørelsesplikt for likestilling.

Gjennom Likestillings- og diskrimineringsloven (2017) er alle arbeidsgivere pliktet til å jobbe aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering på arbeidsplassen (BDO, 2022b). Aktivitetsplikten gjelder alle virksomheter og går ut på å jobbe aktivt og systematisk for å fremme likestilling i virksomheten. Det skal settes konkrete mål for likestilling, og det forventes at det gjennomføres tiltak som kan bidra til å oppnå disse. Alle offentlige virksomheter og alle foretak med mer enn 50 ansatte har redegjørelsesplikt. I tillegg dersom virksomhetens parter krever det, vil foretak med mellom 20-50 ansatte også ha redegjørelsesplikt. Redegjørelsesplikten går ut på å redegjøre for den faktiske tilstanden når det gjelder kjønnslikestilling i virksomheten og hva som gjøres for å oppfylle aktivitetsplikten. Redegjørelsen skal dokumenteres i årsberetningen eller annet tilgjengelig offentlig dokument (NHO, u.å).

2.1.3.3 Åpenhetsloven

Den 1. juli 2022 trådte åpenhetsloven i kraft. Åpenhetsloven krever at virksomheter utfører aktsomhetsvurdering av hele leverandørkjeden for å kartlegge, forebygge, gjøre rede for hvordan virksomheten håndterer faktisk og potensielle negative konsekvenser av sin virksomhet når det gjelder menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. I tillegg har virksomhetene en redegjøringsplikt og en informasjonsplikt. Det vil si at de er nødt til å redegjøre offentlig for sin aktsomhetsvurdering og plikter til å svare på spørsmål om hvordan virksomheten håndterer faktiske og potensielle negative konsekvenser dersom noen ber om slik informasjon (Forbrukertilsynet, 2023). Åpenhetsloven går inn under den sosiale dimensjonen når man snakker om bærekraftsinformasjon, og er dermed av stor betydning for bærekraftsrapportering.

2.2 Utviklingen av bærekraft i FN og EU

Både nasjonalt og internasjonalt er det kommet ulike initiativer for å bidra til et mer bærekraftig samfunn. I dette delkapittelet vil vi gå gjennom noen av de mest sentrale bærekraftsinitiativene fra FN og EU som gjør at vi er kommet der vi er i dag.

2.2.1 FN's bærekraftsinitiativ

FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er 17 mål og 169 delmål for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Målene gjelder for alle land i verden, og et av hovedprinsippene i bærekraftsmålene er at ingen skal utelates. Norge sin politikk har stor innvirkning fra FNs bærekraftsmål, og regjeringen la frem en nasjonal handlingsplan for målene i juni 2021. For at målene skal nås må alle bidra, også det norske næringslivet (FN-Sambandet, 2023). Selskaper henviser ofte til FNs bærekraftsmål når det gjelder bærekraftsrapportering eller for å vise hva de bidrar med i den bærekraftige utviklingen.

Parisavtalen

I 2015 ble Parisavtalen vedtatt under FNs klimatoppmøte i Paris. Dette er en internasjonal avtale som omhandler klimapolitikk. Parisavtalen er et videre arbeid av Klimakonvensjonen fra 1992 og Kyotoprotokollen fra 1997, og er den første folkerettslige bindende avtalen som forplikter alle gjeldende parter til å iverksette klimatiltak. Nesten alle FNs medlemsland har

forpliktet seg til avtalen, og er dermed forpliktet til å kutte klimautslipp. Alle landene må sette opp en nasjonal plan hvordan de skal kutte klimagassutslippene og sette mål for hvor mye de skal kutte. Planen må fornyes hvert femte år, og må være mer ambisiøs enn den forrige. I 2020 kom den norske regjeringen ut med en klimaplan for 2021-2030 i en melding til stortinget (Meld. St. 13(2020-2021)). Norge har meldt inn forpliktelse under Paris-avtalen om å redusere utslippene med klimagasser med minst 50 og opp mot 55 prosent innen 2030 sammenliknet med 1990.

2.2.2 EU's bærekraftsinitiativ

I likhet med FN har også EU også stort fokus på bærekraftig utvikling. EU har egne forpliktelser og målsetninger mot 2050. Et av målene henger sammen med Parisavtalen og handler om å begrense temperaturøkningen til 1,5°C. I tillegg har de målsetning om å redusere drivhusgassutslippet med minst 55% i forhold til 1990-nivå innen 2030 som er det samme målet som Norge, samt også oppnå klimanøytralitet innen 2050.

I 2019 kom EU med en strategi for grønn vekst som skal sikre et mer bærekraftig og konkurransedyktig Europa, som de kaller European Green Deal. European Green Deal har flere tiltak og en av de er Sustainable Finance Action Plan som skal bidra til å finansiere den grønne omstillingen. Formålet er å kanalisere kapital mot bærekraftige investeringer og aktiviteter, samtidig som man skal forhindre grønnvasking. Det må derfor bevises at noe er bærekraftig.

EU taksonomien er et klassifiseringssystem for å definere om investeringer er bærekraftige og klimavennlige og grunnmuren for taksonomien er Sustainable Finance Action Plan. Gjennom systemet skal man få en felles forståelse for hvilke aktiviteter som anses som «grønne» i Europa. På den måten skal det være enklere å investere mer bærekraftig. Taksonomien definerer seks miljømål:

1. Begrense klimaendringene
2. Klimatilpasning
3. Bærekraftig bruk og beskyttelse av vann- og havressurser
4. Omstilling til sirkulær økonomi
5. Forebygge og bekjempe forurensning
6. Beskyttelse og gjenopprettelse av biologisk mangfold og sunne økosystemet.

For at en økonomisk aktivitet skal være bærekraftig må den bidra til minst ett av de seks miljømålene, ikke gjøre betydelig skade på noen av de andre målene og etterlever minimumskrav knyttet til nærmere angitt sosiale standarder (PwC, personlig kommunikasjon, 26.september.2022).

Figur 2

EU's Oppbygning av bærekraftsinitiativ

Note. Fra «PwC (u.å.) EU's bærekraftsdirektiv – CSRD» Opphavsrett 2020-2023 ved PwC.

2.3 Nye rapporteringskrav fra EU

I dette kapitlet vil vi gå igjennom hovedtemaene ved studiet som er de nye kravene fra EU til bærekraftsrapportering. Først vil vi presentere det nye bærekraftsdirektivet Corporate Sustainability Reporting Directive, hvor vi går inn på formålet og hovedendringene. Etterfulgt vil vi presentere de nye obligatoriske standardene som kommer, European Sustainability Reporting Standards.

2.3.1 Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) er EU parlamentet sitt nye endringsdirektiv innen bærekraftsrapportering. Den 10.november 2022 ble CSRD vedtatt, og 5.januar 2023 trådte direktivet i kraft i EU (EU kommisjonen, u.å). CSRD erstatter Non-Financial Reporting Directive (NFRD) som er implementert i norsk lovgivning gjennom Regnskapsloven (1998) §3-3c. Som følger av dette så endrer CSRD på flere

regnskapsdirektivet fra 2013, rapporteringsdirektivet for omsettelige verdipapirer fra 2004 og revisjonsdirektivet fra 2006.

2.3.1.1 Formålet med CSRD

I forbindelse med EUs Green Deal forpliktet Europaparlamentet og Europarådet seg til å gjennomgå bestemmelsene i dagens gjeldende krav til bærekraftsrapportering som fremgår NFRD. I EU-Kommisjonens rapport fra 21.april 2021 ble det identifisert problemer med effektiviteten i NFRD (2022/2464/EU). Det kommer frem i rapporten at mange selskap ikke rapporterer vesentlig informasjon om viktige bærekraftsrelaterte emner. I tillegg identifiserer rapporten betydelige problemer som begrenset sammenlignbarhet og påliteligheten til bærekraftsinformasjonen. De tar opp det at det er mange selskap som ikke er pliktet til å rapportere bærekraftsinformasjon, men hvor det likevel er interessenter som ønsker denne informasjonen. EU parlamentet har dermed kommet med endringsdirektivet CSRD som skal løse disse og andre utfordringer som ble identifisert ved gjennomgåelsen av NFRD.

Ved å ikke endre på dagens krav om bærekraftsrapportering, vil det kunne bidra til flere negative effekter. Blant annet blir det lagt frem at det vil forventes et økt gap mellom brukernes informasjonsbehov og selskapenes bærekraftsinformasjon dersom det ikke blir gjort noen politiske tiltak (2022/2464/EU). Dette gapet vil også begrense interessenter til å gå i dialog med selskap om bærekraftsspørsmål som vil være relevant. Økt forespørsel til selskaper om deres bærekraftsinformasjon øker forventinger om bruk av en rekke ulike rammeverk og standarder, noe som vil sette press på medlemsstater å komme med egne divergerende nasjonale regler og standarder. Dette vil gi økte kostnader og en større byrde for selskapene og brukerne av informasjonen, ettersom det ikke vil være konsensus mellom informasjonen. Det er derfor gjort endringer gjennom CSRD som vil gjøre bærekraftsinformasjonen mer relevant, sammenlignbar og pålitelig.

2.3.1.2 Hovedendringene ved CSRD

I det nye endringsdirektivet CSRD har det blitt implementert flere betydelige endringer innen bærekraftsrapportering. Dette direktivet har som mål å styrke og harmonisere rapporteringspraksis for bærekraftsinformasjon blant europeiske selskap. Videre vil vi utforske hovedendringene som er innført gjennom CSRD, samt bakgrunnen for disse endringene. Vi vil se nærmere på utvidelsen av hvilke foretak som er pålagt å rapportere

bærekraftsinformasjon, de mer detaljerte rapporteringskravene, innføringen av obligatorisk europeisk bærekraftsstandard, kravet om attestasjon av bærekraftsinformasjon og de økte kravene til digitalisering og integrering av bærekraftsinformasjonen i styrets årsberetning.

Utvidelse av hvilke foretak som må rapportere

Ved tidligere regler gjennom NFRD er det bare store foretak av allmenn interesse med et gjennomsnittlig antall ansatte på over 500 som er pliktig til å rapportere. CSRD endrer på artikkel 19a i regnskapsdirektivet, som gjør at store foretak hvor verdipapirer ikke er tatt opp til handel på regulert marked i EU også må rapportere bærekraftsinformasjon i henhold til CSRD. Dette begrunnes med bekymringer rundt virkningen av ansvarligheten til slike foretak, blant annet gjennom deres verdikjede. I tillegg trenger finansmarkedsaktører også informasjon fra disse store foretakene som ikke er børsnotert. Kravet om at små og mellomstore foretak, unntatt mikroforetak, som er børsnoterte må rapportere bærekraftsinformasjon begrunnes også med at finansmarkedsaktører trenger informasjonen. I tillegg utgjør de en betydelig andel av alle børsnoterte foretak, så for å sikre investorbeskyttelse er det hensiktsmessig at de også offentliggjør bærekraftsinformasjon (2022/2464/EU). Gjennom NFRD er det omtrent 11 700 selskaper som er underlagt rapporteringskravene innen ikke-finansiell rapportering (COM/2021/189 final). Ved CSRD vil omtrent 50 000 selskaper bli pålagt å rapportere bærekraftsinformasjon (European Commission, u.å).

Det er ulikt tidspunkt for når de forskjellige foretakene må begynne den pålagte bærekraftsrapporteringen. I første omgang er det er børsnoterte foretak, bank, forsikring, og kredittforetak som har minst 500 ansatte med omsetning over 40 millioner euro eller balanse større enn 20 millioner euro som må rapportere etter CSRD. Disse må begynne å rapportere i 2025 fra og med regnskapsåret 2024. Foretak utenfor EU, men som er notert på regulert marked i EU, vil også måtte rapportere for regnskapsår 2024 gitt at terskelverdiene er oppfylt. I 2026 må store foretak/konsern som oppfyller visse krav til balanse, omsetning eller antall ansatte rapportere fra og med regnskapsåret 2025. Til slutt må også børsnoterte små og mellomstore selskaper (SMEs) rapportere i fra regnskapsåret 2026.

Tabell 1

Oversikt over hvem som blir omfattet av CSRD og når

Regnskapsåret 2024	Regnskapsåret 2025	Regnskapsåret 2026
Børsnoterte foretak og bank, forsikring, kredittforetak som har - Minst 500 ansatte og - Omsetning > 40M euro, eller - Balanse > 20M euro	Store foretak/konsern som oppfyller minst to av tre kriterier: - Omsetning > 40M euro - Balanse > 20M euro - Antall ansatte > 250	Børsnoterte SMEs, små og ikke-komplekse kredittinstitusjoner og visse forsikringsselskaper. Minst to av tre må være oppfylt: - Omsetning: 700' - 40M euro - Balanse: 350' - 20M euro - Antall ansatte: 10-250.
Gjelder også foretak utenfor EU, dersom terskelverdiene er oppfylt og de er notert på regulert marked i EU.	Også store datterforetak av foretak utenfor EU omfattes.	Børsnoterte SMEs kan vente med bærekraftsrapportering frem til 2028 dersom de kan gi en erklæring i sin årsberetning som forklarer hvorfor bærekraftsrapporteringen ikke ble gitt.

Note. Fra: «PwC (u.å.) EU's bærekraftsdirektiv – CSRD» Opphavsrett 2020-2023 ved PwC.

Utvidet omfang av hva som må rapporteres, og krav om at det rapporteres i tråd med obligatorisk europeisk bærekraftsstandard

Ved innføring av CSRD er det skjedd en endring i terminologien, hvor ikke-finansiell rapportering brukt i NFRD er endret til bærekraftsrapportering. Endring av terminologien skyldes at en slik informasjon i økende grad har fått økonomisk relevans og mange brukere av bærekraftsrapportering referer til ordet "bærekraftsinformasjon" (2022/2464/EU). Det har kommet inn et nytt punkt i artikkel 2 i regnskapsdirektivet, punkt (19), som definerer hva som går inn under ordet bærekraftsrapportering. Bærekraftsrapportering er rapportering av informasjon knyttet til bærekraftsspørsmål i samsvar med artikkel 19a, 29a og 29b. Artikkel 19a i NFRD ble erstattet ved CSRD, og inneholder nå en del flere punkter selskapene som blir omfattet av CSRD må rapportere på når det gjelder bærekraftsinformasjon. De må rapportere om informasjon som er nødvendig for å forstå foretakets påvirkning på bærekraftsspørsmål, og informasjon som er nødvendig for å forstå hvordan bærekraftsforhold påvirker virksomheten utvikling, ytelse og posisjon. Artikkel 29a er også erstattet og omfatter så og si det samme som artikkel 19a bare for konsolidert bærekraftsrapportering (2022/2464/EU).

I forbindelse med de nye rapporteringskravene i artikkel 19a og 29a har kommisjonen delegert ut ansvaret om å lage obligatoriske standarder for bærekraftsrapportering gjennom artikkel 29d. EFRAG har fått ansvaret for å utarbeide standardene, som går under navnet European Sustainability Reporting Standard. Standarden skal spesifisere informasjon som foretakene skal rapportere i samsvar med artikkel 19a og 29a, og skal også spesifisere strukturen som skal brukes for å presentere informasjonen, der det er relevant (2022/2464/EU).

I kommisjonens rapport fra 21.april 2021 kommer det frem at det er betydelig bevis på at mange foretak ikke rapporterer vesentlig informasjon om alle viktige bærekraftsrelaterte emner. Det er også et informasjonsgap mellom brukerens informasjonsbehov og tilgjengelig informasjon om selskapets bærekraft. Samtidig vokser fokuset som legges på bærekraftsinformasjon, og i den sammenheng vil det komme løpende forventinger til foretak om bruk av en rekke ulike rammeverk og standarder. Ettersom det ikke har vært noen politiske tiltak for å bygge konsensus om informasjonen som foretakene skal rapportere, ville det endt opp med betydelig økninger i kostnader og byrder for rapporterende foretak og for brukere av slik informasjon. De mer omfattende og detaljerte reglene sammen med felles europeiske standarder vil kunne bidra til bedre, mer fullstendig og tilgjengelig informasjon om foretakene sine bærekraftsforhold, samt gjør selskapenes bærekraftsinformasjon mer sammenlignbar.

Krav om attestasjon av bærekraftsinformasjon og en del av stryket årsberetning

I tillegg til et robust og rimelig rapporteringsrammeverk mener EU-kommisjonen at det er viktig med effektiv revisjonspraksis for å sikre pålitelighet til dataen og for å unngå grønnvasking og dobbeltelling. Dermed stiller CSRD krav til attestasjon av bærekraftsinformasjonen av en tredjepart. Attestasjonen skal i første omgang gi moderat sikkert, men intensjonen er betryggende sikkerhet på sikt. Verdipapirutvalget som har som oppgave å implementere CSRD i Norge kom med en utredning om gjennomføring av CSRD 22.05.2023 som skal på høring. Selv om utgangspunktet i direktivet er at bærekraftsrapporteringen skal attesteres av revisor som attesterer den finansielle rapporteringen, så foreslår Verdipapirutvalget å tillate både annen revisor og alternative tilbydere av attestasjonstjenester (Regjeringen, 22.05.2023). All bærekraftsinformasjon skal være en egen del av styret årsberetning, og blir dermed integrert med den finansielle

informasjonen. Dette gjør at styret må ta mer del i bærekraftsrapporteringen og må signere rapporten.

2.3.2 European Sustainability Reporting Standards (ESRS)

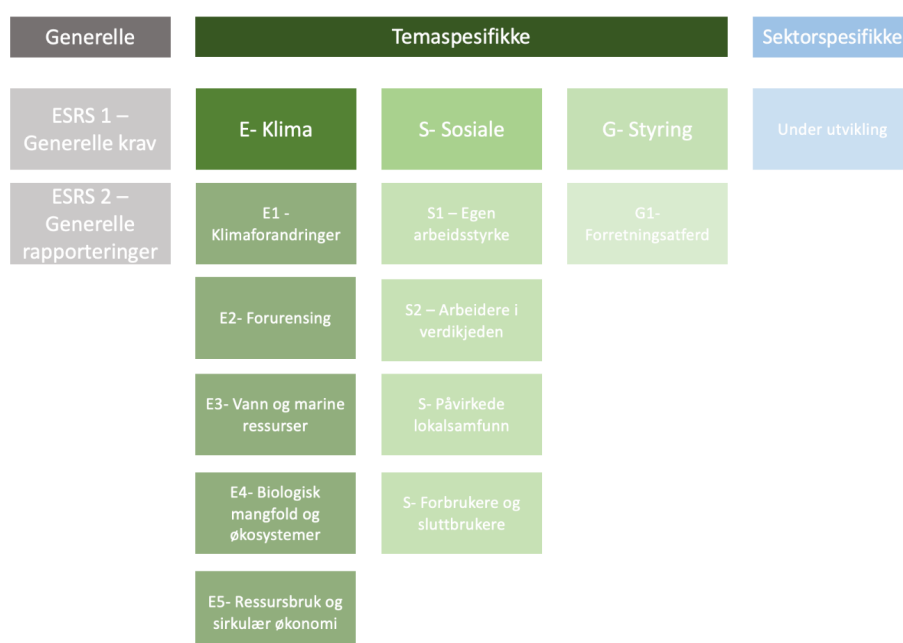
I november 2022 overleverte European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) første sett med standarder til godkjenning etter oppdrag fra EU-kommisjonen og EU-parlamentet. Standarden forventes vedtatt innen juni 2023. Første sett med standarder inkluderer de generelle standardene ESRS 1 og 2, og temaspesifikke standarder. I andre sett kommer bransjespesifikke standarder. Denne oppgaven tar utgangspunkt i utkastet fra november 2022.

2.3.2.2 Oppbygning av ESRS

ESRS er bygget opp i tre deler; generelle-, temaspesifikke- og bransjespesifikke standarder. De generelle standardene inneholder ESRS 1 og ESRS 2 som gjelder på tvers av hele standardsettet. Videre har ESRS 10 forskjellige temaspesifikke standarder der det er fem som går på klima og miljø, fire på sosiale forhold og en på virksomhetsstyring. Det er ventet at sektorspesifikke standarder vil komme innen utløpet av 2024. Det er 82 rapporteringskrav gjennom hele utkastet til ESRS, hvorav 12 generelle i ESRS 2, 32 i klima, 32 i sosiale og 6 på virksomhetsstyring (EFRAG, 2022m).

Figur 3

Oversikt over ESRS

ESRS er bygget opp med en overordnet struktur basert på fire pilarer på virksomhetsstyring, strategi, påvirkning-, risiko- og muligheter og beregninger- og mål. Disse pilarene gir konkrete indikatorer som gjør informasjonen målbar og gir ulike krav til hva selskapene må oppgi i noteopplysningene sine.

2.3.2.3 ESRS 1

ESRS 1 er en av de generelle standardene og er et konseptuelt rammeverk for hvordan selskapene skal rapportere informasjon for å være i henhold til ESRS. Den har 10 kapitler hvorav fem kapitler omhandler ESRS sine konsepter: Informasjonskvalitet, dobbel vesentlighet, due diligence for bærekraft, verdikjeden og tidshorisont. (EFRAG, 2022a). Vi vil først gå gjennom selskapsspesifikke rapporteringskrav og deretter de fem hovedkonseptene.

Selskapsspesifikke rapporteringskrav

Først og fremst skal selskapsspesifikke rapporteringskrav presenteres. Selskapet må sørge for at om en påvirkning, risiko eller mulighet som ikke er dekket tilstrekkelig grunnet fakta eller andre omstendigheter, at de har gitt ytterligere opplysninger for å dekke denne. Det skal være forståelig for leserne, slik at leserne sitter igjen med en forståelse av selskapets påvirkninger, risikoer og muligheter i forhold til miljø, sosiale og virksomhetsstyrings forhold (EFRAG, 2022a). Selskapets rapportering må oppfylle de kvalitative egenskapene til informasjon og sørge for at det inkluderer all vesentlig informasjon relatert til rapporteringsområdene for styring, strategi, påvirkning, risiko- og muligheter, mål og beregninger (EFRAG, 2022a).

Når selskapet skal bestemme nytten av det som skal være med i deres selskapsspesifikke rapportering må de vurdere om beregningene gir innsikt i hvor effektivt det er for å redusere negative utfall og/eller øke positive utfall for mennesker og miljø (påvirkning) og/eller sannsynligheten for at det resulterer i økonomiske effekter for foretaket (risiko og muligheter). Det må presenteres på en slik måte at det er uten for mange antakelser som vil gjøre eventuelle beregninger litt tilfeldige og ikke presentert pålitelig, rettferdig og troverdig (EFRAG, 2022a). Selskapene må sikre sammenlignbarheten mellom selskap når de utvikler sine selskapsspesifikke opplysninger, samtidig som relevans. Selskapet må vurdere tilgjengelige og relevante rammeverk til å støtte seg på (EFRAG, 2022a).

Informasjonskvalitet

Det er satt kvalitative egenskaper som skal foreligge for informasjonen som blir rapportert i bærekraftsrapporten, disse er relevans, rettferdig representasjon, nøyaktighet, sammenlignbarhet, verifiserbarhet og forståelighet. Relevans innebærer at informasjonen som er rapportert er relevant når den kan utgjøre en forskjell i beslutningene til brukere under en tilnærming om dobbel vesentlighet (EFRAG, 2022a, vedlegg C).

Når det kommer til rettferdig representasjon kommer det frem fra EFRAG (2022a) at det innebærer at informasjonen må ikke bare være relevant, men den må representere substansen i fenomenene den utgir seg for å representere. For å være rettferdig representert må informasjonen være fullstendig, nøytral og fri for feil. Informasjonen er fullstendig på en påvirkning, risiko eller mulighet når den inkluderer all vesentlig informasjon som er nødvendig for brukerne å forstå påvirkningen, risikoen eller muligheten. Enten hvordan foretaket har tilpasset sin strategi, risikostyring og ledelse som svar på denne påvirkningen, risikoen eller muligheten, samt beregninger som er identifisert for å sette mål og måle ytelse. En nøytral fremstilling er uten skjevhet i valg eller rapportering av informasjon. Informasjonen er ikke verken skråstilt, vektet, fremhevet, nedtonet eller på annen måte manipulert for å gjøre det mer sannsynlig at brukerne vil motta denne informasjonen positivt eller negativt. Informasjonen skal være balansert, og må dekke både positive og negative aspekter. Eksempelvis om et selskap har informasjon på sine aspirasjoner på mål og planer, må de også dekke hvilke faktorer som kan hindre foretaket i å nå disse

Videre har vi nøyaktighet, sammenlignbarhet, verifiserbarhet og forståelighet. Nøyaktighet innebærer at selskapet har implementert tilstrekkelige prosesser og internkontroll for å unngå vesentlige feil eller vesentlig feilinformasjon. Presenteres det estimer skal det være med klar vekt på deres mulige begrensninger og tilhørende usikkerhet. Faktainformasjon skal derimot være fri for feil. Sammenlignbarheten er opprettholdt når bærekraftsinformasjon kan sammenlignes med informasjon gitt av selskapet i tidligere perioder og med andre selskap, spesielt selskap med lignende aktiviteter og i samme bransje. Når det gjelder verifiserbarhet er informasjonen er verifiserbar om det er mulig å bekrefte enten slik informasjon i seg selv eller inputene som brukes for å utlede den. Verifiserbarhet bidrar til å gi tillit til brukere om at informasjonen som er rapportert er fullstendig, nøytral og nøyaktig. Til slutt er

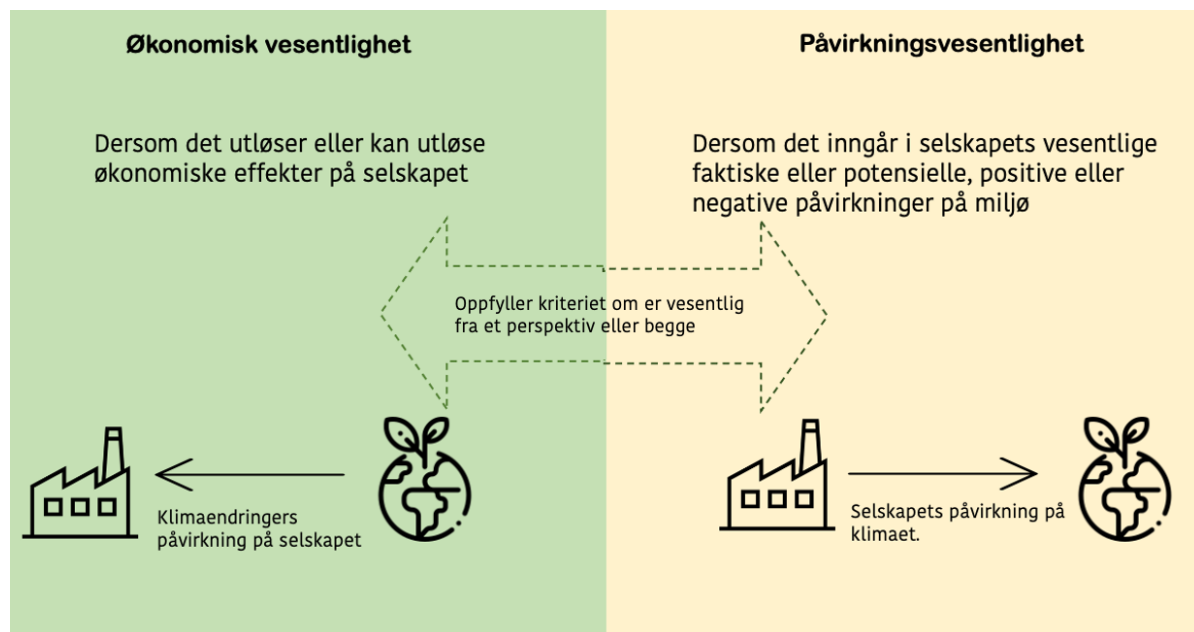
bærekraftsinformasjonen forståelig når den er klar og konsis. Forståelig informasjon gjør at enhver fornuftig kunnskapsrik bruker lett kan forstå informasjonen som kommuniseres.

Dobbel vesentlighet

Definisjonen på dobbel vesentlighet deles i to dimensjoner, økonomisk vesentlighet og påvirkningsvesentlighet. Disse dimensjonene avhenger av hverandre og skal vurderes sammen. Overordnet definisjon som EFRAG (2022a) gir er “en bærekraftssak oppfyller kriteriet om dobbel vesentlighet dersom den er vesentlig fra påvirkningsperspektiver eller det økonomiske perspektivet eller begge deler”. Økonomisk vesentlighet blir definert av EFRAG (2022a) som “(...) dersom det utløser eller kan utløse vesentlige økonomiske effekter på foretaket”. Påvirkningsvesentlighet blir definert av EFRAG (2022a) som “En bærekraftssak er vesentlig fra et påvirkningsperspektiv når det inngår i selskapenes vesentlige faktiske eller potensielle, positive eller negative påvirkninger på miljø på kort-, mellom og langsiktig tidshorison”. Dette inkluderer påvirkninger forårsaket eller bidratt til av virksomheten og påvirkninger som er direkte knyttet til selskapets virksomhet, produkter og tjenester gjennom deres forretningsforbindelser.

Figur 4

Dobbel vesentlighet

Note. Fra: “European Commission (2019). *Guidelines on reporting climate-related information*”. Opphavsrett 2019 ved European Union.

Due diligence

Due diligence prosessen i ESRS skal vise hvilke vurderinger selskapet har foretatt på vesentlige konsekvenser, risikoer og muligheter (EFRAG, 2022a). Due diligence-prosessen er der selskap identifiserer, forebygger, reduserer og redegjør for hvordan de skal håndtere de faktiske og potensielle negative påvirkningene på miljøet, interessenter og mennesker knyttet til virksomheten. Det skal også inkludere negative effekter som er forårsaket enten direkte eller indirekte fra selskapets virksomhet, varer eller tjenester gjennom forretningsforbindelser. Due diligence-prosessen vil være kontinuerlig og skal reagere på endringer i virksomhetens strategi, drift, forretningsmodell, aktiviteter, innkjøp og forretningsrelasjoner m.m (ESRS 1.64).

ESRS definisjon på interessenter

Interessenter er de som kan påvirke eller bli berørt av foretaket, ESRS deler disse i to hovedgrupper, berørte interessenter og brukere av bærekraftsrapporter. Berørte interessenter er enkeltpersoner eller grupper hvis interessene deres påvirkes eller kan bli påvirket positivt eller negativt av selskapets aktiviteter og deres direkte og indirekte forretningsforbindelser på tvers av verdikjeden. Brukere av bærekraftsrapporten er primære brukere av generell økonomisk rapportering og kan typisk være eksisterende eller potensielle investorer, kreditorer, fagforening og akademikere m.fl. (EFRAG, 2022a).

Berørte interessenter er sentralt i due-diligence prosessen og vesentlighetsvurderingen av bærekraft. Dette inkluderer prosessene for å identifisere og vurdere faktiske og potensielle negative virkninger, som deretter informerer vurderingsprosessen for å identifisere de vesentlige konsekvensene for bærekraftsrapportering (EFRAG, 2022a).

Vesentlige forhold og vesentlighet av informasjon

Foretak må utføre en vesentlighetsanalyse for å identifisere de vesentlige påvirkningene, risikoene og mulighetene som skal rapporteres. En bærekraftssak er vesentlig for selskapet når den oppfyller kriteriene for påvirkningsvesentlighet eller økonomisk vesentlighet eller begge deler. Uavhengig av utfallet på vesentlighetsvurderingen må selskapet rapportere på alle krav i ESRS 2, en rekke datapunkter i de temaspesifikke standardene da de kommer fra annen EU-lovgivning. I tillegg til ESRS E1 Klimaforandringer, må foretak med mer enn 250 ansatte rapportere på ESRS S1 Egen arbeidsstyrke (EFRAG, 2022a).

Ved en vesentlighetsvurdering skal foretaket gi en forklaring både på når den er vesentlig, men også når uvesentlig. Når et selskap konkluderer med at en bærekraftssak er vesentlig etter en vesentlighetsvurdering skal de rapportere i henhold til rapporteringskravene relatert til den spesifikke bærekraftssaken i de relevante ESRS og rapportere ytterligere hensiktsmessige selskapsspesifikke opplysninger om bærekraftssaken ikke er dekket eller utilstrekkelig dekket av ESRS (EFRAG, 2022a).

Verdikjeden

For å rapportere i henhold til ESRS må bærekraftserklæringene utvides til å omfatte informasjon om vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter knyttet til selskapet gjennom deres direkte og indirekte forretningsforbindelser både i oppstrøms- og/eller nedstrømsverdikjeden (EFRAG, 2022a). Dette skal rapporteres når utfallet av due diligence-prosessen og vesentlighetsvurderingen eller spesifikke krav i temaspesifikke ESRS tilsier det.

Selskapet skal inkludere verdikjedeinformasjon når det er nødvendig for at brukeren skal forstå virksomhetens vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter og/eller produsere et sett med informasjon som oppfyller de kvalitative egenskapene til informasjon. Det vil derimot ikke kreves at informasjonen skal inneholde hver enkelt enhet i verdikjeden, men inkludere vesentlig informasjon (EFRAG, 2022a). Om det derimot ikke er mulig for et selskap å samle inn informasjon for oppstrøm- eller nedstrømsverdikjeden etter å ha gjort rimelige anstrengelser for å få det, skal selskapet estimere informasjon, ved for eksempel sektorgjennomsnittsdata og andre fullmakter, så lenge de oppfyller de kvalitative egenskapene til informasjon (EFRAG, 2022a).

Det kan være utfordrende for små og mellomstore selskaper sin ikke er innenfor omfanget til CSRD. I mange tilfeller kan selskapet da ta i bruk beregninger for å slippe å samle inn data og fortsatt overholde rapporteringskravene. I klimaregnskap kan de da ta utgangspunkt i GHG protokollen og regne ut scope 3 klimagasser på det grunnlaget (EFRAG, 2022a). For å begrense byrden til små og mellomstore selskaper som er en del av verdikjeden har ESRS noen overgangsregler som sier at i de første tre årene med rapportering etter ESRS kan man slippe å rapportere. Hvis noe av nødvendig informasjon om verdikjeden ikke er tilgjengelig skal selskapet forklare innsatsen som er gjort for å innhente informasjon og oppgi årsakene til at den ikke kunne innhentes, og oppgi videre planer for innhenting av informasjon. Foretaket kan begrense til at det kun er verdikjedeinformasjon som er tilgjengelig internt (EFRAG,

2022a).

Tidshorisonter

Informasjonen i bærekraftsrapporten må være koblet sammen med fortid, nåtid og fremtid for å vise en klar forståelse av hvordan den historiske informasjonen relaterer seg til fremtidsrettet informasjon. Rapporteringsperioden skal være konsistent med rapporteringsperioden for den finansielle rapporteringen (EFRAG, 2022a).

Basisår

“Et basisår er den historiske referansedatoen eller perioden som informasjon er tilgjengelig for og som etterfølgende informasjon kan sammenlignes med over tid” (EFRAG, 2022b). Når selskap skal presentere sammenlignende informasjon må det presenteres med hensyn til basisår for å sikre rapportering av utviklingen og fremdriften mot mål (EFRAG, 2022b).

Kort, mellomlang og lang sikt

Ved utarbeidelsen av bærekraftsrapporten må selskap vedta tidshorisonts-intervaller ved slutten av rapporteringsperioden. Kort horisont anses å være samme som rapporteringsperioden, mellomlang er fra slutten av kortsiktig periode til fem år og langsiktig er mer enn fem år (EFRAG, 2022a).

Presentasjon av bærekraftsrapporten

Bærekraftsinformasjon skal presenteres med ett års sammenlignende informasjon med hensyn på beregninger. Det skal også oppgis sammenlignende informasjon på det narrative om det er nødvendig for å forstå periodens bærekraftsopplysninger (EFRAG, 2022a).

2.3.2.4 ESRS 2

ESRS 2 er standarden som angir rapporteringskravene som gjelder for alle foretak uavhengig av deres bransje og gjelder på tvers av bærekraftsemner. Denne standarden dekker rapporteringsområdene som er definert i ESRS 1. Standarden er bygget opp av fire pilarer: Virksomhetsstyring, strategi, påvirkning-, risiko og muligheter, beregninger og mål. Disse kommer fra andre internasjonale bærekraftsrapporteringsstandarder. Standarden viser minimum krav for retningslinjer, handlinger og mål som ligger på tema-nivå og lister opp obligatoriske datapunkter for generelle standarder (EFRAG, 2022b).

Rapporteringsinnhold for retningslinjer, handlinger og mål

Det er fire rapporteringskrav i ESRS 2 som omhandler retningslinjer, handlinger og beregninger og mål. Et rapporteringskrav vil beskrive innholdet som foretaket skal inkludere når de rapporterer på disse, dette for å samordne innholdet i visse kategorier av rapporteringer i et miljø med flere tema. Disse kravene gjelder ved siden av de temaspesifikke og vil gjelde når det kreves å beskrive retningslinjer, handlinger og beregninger- og mål i deres selskapsspesifikke rapportering når det opplyses om vesentlige påvirkninger, risiko og muligheter som ikke dekkes av temaspesifikke ESRS eller ikke dekket med tilstrekkelig nivå (EFRAG, 2022b).

Retningslinjer refererer til sett eller rammer for generelle mål og ledelsesbeslutninger som selskapet bruker når de gjennomfører en detaljert implementering og beslutningstaking. Ansvar for hver retningslinje skal ha definerte ansvarlige personer, hvor handlingsrommet er spesifisert med et eller flere mål om det er mulig å måle. En retningslinje blir validert i henhold til gjeldende styringsregler og vil bli implementert gjennom handlinger og handlingsplaner (EFRAG, 2022b).

Standarden deler seg inn i flere bolker som består av: Grunnlag for utarbeidelse, Styring, Strategi, Påvirkning, risiko- og muligheter, og beregninger og mål

Grunnlag for utarbeidelse

“Basis for preparation” har to krav: BP-1 Generelt grunnlag for utarbeidelse av bærekraftserklæringene og BP-2 Opplysninger i forhold til spesifikke omstendigheter. Formålet med standard for grunnlag for utarbeidelse av bærekraftserklæringer er å gi forståelse for hvordan rapporten blir utarbeidet med tanke på konsolidering, verdikjedeinformasjon og eventuelle unntak fra CSRD, men også for å vise effekten av hvordan spesifikke omstendigheter påvirker utarbeidelsen (EFRAG, 2022b).

Styring

“Governance” har fem krav: GOV-1 Rollen til administrasjon, ledelse og tilsynsorgan, GOV-2 Informasjon gitt til og bærekraftssaker behandler av selskapets administrative, ledelses og tilsynsorganer. GOV-3 Intergrasjon av bærekraftsrelatert ytelse i insentivordninger. GOV-4 Uttalelse om due diligence for bærekraft. GOV- 5 Risikostyring og internkontroll over

bærekraftsrapportering (EFRAG, 2022b). Disse kravene har som formål å gi forståelse av styringsprosesser, hvilke kontroller som blir gjennomført og om prosedyrene er på plass for oppfølging og administrasjon av bærekraftsvurderinger (EFRAG, 2022b).

Strategi

Denne delen har tre krav: SBM-1 Markedsposisjon, strategi, forretningsmodell og verdikjede, SBM-2 Interessenters interesser og synspunkter og SBM-3 Vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter og deres interaksjon med strategi og forretningsmodeller (EFRAG, 2022b).

Hensikten for disse kravene er å fastsette opplysningskrav for rapportering av viktige elementer tilknyttet strategi. I rapporten skal det opplyses om elementer i strategien som er relatert eller påvirker bærekraftsvurderinger, hvordan interessentenes interesser og synspunkter blir tatt til betraktning i selskapets strategi og forretningsmodell og resultatet av vurderingen av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (EFRAG, 2022b).

Påvirkninger, risiko og mulighetsstyring

Påvirkninger, risiko og mulighetsstyring har to krav (EFRAG, 2022b): IRO-1 beskrivelse av prosessene for å identifisere og vurdere vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter og IRO-2 rapporteringskrav i ESRS som er dekket av selskapets rapportering. Kapitlet har også to krav til hva det skal inneholde DC-P Retningslinjer vedtatt for å håndtere vesentlige bærekraftsvurderinger og DC-A Handlinger og ressurser i forhold til vesentlige bærekraftsvurderinger. Disse kravene har som hensikt å gi krav til rapportering for prosessene selskapet har gjort for å identifisere vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter og hvordan selskapet har inkludert informasjonen fra vesentlighetsanalysen (EFRAG, 2022b).

Beregninger og mål

Beregninger og mål har to krav til innhold: DC-M Beregninger i forhold til vesentlige bærekraftsvurderinger og DC-T Sporing av effektiviteten til retningslinjer og handlinger gjennom mål (EFRAG, 2022b). Dette for å gi krav til innhold som skal inkluderes når det er offentliggjort informasjon om beregninger og mål knyttet til hver vesentlig sak. Disse skal brukes sammen med rapporteringskravene. Hensikten er at selskap skal sette spesifikke mål med referanse for vesentlige bærekraftssaker og må rapportere avviksforklaring med en tidsramme på når det skal være vedtatt om de ikke har satt mål (EFRAG, 2022b).

2.3.2.5 Temaspesifikke standarder

Temaspesifikke standarder skal ses i sammenheng med ESRS 1 og ESRS 2, disse temastandardene står ikke alene. Må forstås på grunnlag av ESRS 1 og ESRS 2.

2.3.2.5.1 Environment-Standard

ESRS sine klimastandarder er bygd opp av fem standarder med fem forskjellige tema knyttet til miljø. Dette er E1 Klimaforandringer, E2 Forurensing, E3 Vann og marine ressurser, E4 Biologisk mangfold og økosystemer og E5 Ressursbruk og sirkulær økonomi. Vi har størst fokus på E1, da denne standarden vil bli obligatorisk for alle store foretak.

E1 Klimaforandringer

Formålet med standarden er at selskaper må rapportere på hvordan de planlegger overgangen til et bærekraftig lav-karbon økonomi. Hovedsakelig er det for å redusere greenhouse-gas utslipp, og tilpasse strategien og forretningsmodellen til å bli mer motstandsdyktig for risikoer for klimaforandringer. Dette skal opplyses om skadebegrensning, tilpasninger og energi-tema (EFRAG, 2022c).

Virksomhetsstyring av påvirkninger, risiko og muligheter skal bli rapportert i ESRS 2, E1 skal bare legge til krav til å rapportere om selskapet har godtgjørelser basert på oppnåelsen av målet for reduksjon av klimagassutslipp. Når det gjelder strategipilaren kreves det å opplyse om og hvordan virksomheten har definert en overgangsplan inkludert målene for reduksjon av klimagassutslipp som har referansemål på et 1,5 graders scenario (EFRAG, 2022c). E1 krever også at man skal beskrive analysen av motstandsdyktighet for sin strategi og forretningsmodell. Til slutt forklare hvordan de har vurdert klimarelatert påvirkning, risiko og muligheter. Håndteringen av disse påvirknings-, risiko- og muligheter skal man rapportere på alle klimarelaterte retningslinjer, handlingsplaner og relaterte ressurser, inkludert hvordan disse ressursene er i samsvar med CapEx og OpEx i EU taksonomien. Til slutt har vi resultatmålinger som adresserer energiforbruk, energimix, brutto scope 1-3 klimagassutslipp, fjerning og reduksjonsprosjekter finansiert gjennom karbonkreditter. Men også finansielle opplysninger som intern karbonprising, potensielle økonomiske effekter fra fysisk risiko, overgangsrisiko og muligheter (EFRAG, 2022c).

E2 Forurensing

Standarden deler seg i to deler, første del er dekket av ledelse av påvirkninger-, risiko-, og muligheter og andre del er relatert til beregninger og mål. I første del må selskapene indentifisere vesentlige påvirkninger-, risikoer-, og muligheter på forurensing av luft, vann, jord og stoffer av bekymring. På retningslinjer, handlinger og ressurser må det beskrives om og hvordan de har tilpasset seg rundt reduksjonshierarkiet (Avoid, reduce, mitigate and transform). I den andre delen beregninger og mål som baserer seg på kvalitativ og kvantitativ data. Det skal bli beskrevet hvordan de har tilpasset seg vesentlige målinger av i) forurensing av luft, vann og jord, ii) Stoffer av bekymring (SoCs) og stoffer av høy bekymring (SVHCs), iii) potensielle finansielle effekter (EFRAG, 2022d).

E3 Vann og marine ressurser

Standarden deler seg i to deler slik som E2, først ledelse av påvirkninger-, risikoer og muligheter og den andre delen tar seg av beregninger og mål. Først og fremt må det foretas en vesentlighetsanalyse på påvirkninger-, risikoer-, og muligheter innen vann og marine ressurser inkludert havbruksendringer og nedgang av ressurser m.m. Videre må de under retningslinjer, handlinger og ressurser beskrive om de har eller hvordan de har tilpasset seg reduksjonshierarkiet (avoid, reduce, restore/regenerate and transform) og linke dette opp mot vannrisiko og bærekraftig hav og sjøpraksis. På beregninger og mål må det opplyses om de har eller hvordan de har tilpasset seg de vesentlige beregningene på vannkonsumering og potensielle finansielle effekter (EFRAG, 2022e).

E4 Biologisk mangfold og økosystemer

Denne standarden er obligatorisk for prioriterte sektorer som for eksempel bygg og anlegg, olje og gass, kraft, tekstil og jordbruk. Standarden deler seg inn i tre, første delen er den som linker seg til ESRS 2, den to andre delene er lik som de andre med påvirkninger-, risikoer-, og muligheter og beregninger og mål. I første del må selskapene beskrive deres overgangsplan med detaljer om verdikjeden, strategi, bidrag til påvirkningsdrivere og mulighet for reduksjon, avsetninger for biologisk mangfold, implementering og målinger. Om ikke selskapet har en overgangsplan må det forklares hvorfor og når de forventer å ha en overgangsplan (EFRAG, 2022f).

Videre på påvirkninger-, risikoer-, og- muligheter skal det beskrives hvilke retningslinjer, handlinger og ressurser som er relatert til biologisk mangfold og økosystemer. Til slutt på

beregninger og mål skal det opplyses om hvilke mål de har relatert til de vesentlige delene av biologisk mangfold og økosystemer, og presentere beregninger av påvirkningen på biologisk mangfold og endring i økosystemer og deretter finansielle effekter på påvirkninger-, risikoer-, og muligheter knyttet til biologisk mangfold og økosystemer.

E5 Ressursbruk og sirkulær økonomi

Standarden har to rapporteringskrav, påvirkninger-, risiko og muligheter og beregninger og mål. Først og fremst må de foreta en analyse på vesentlige påvirkninger-, risikoer og muligheter både internt og gjennom verdikjeden. Det må beskrives om de har eller hvordan retningslinjer tar for seg overgangen bort fra utvinning av ikke-fornybare ressurser og sikre og bidra til regenererende produksjon av fornybare ressurser og regenerasjon av økosystem. Videre må det opplyses om de har og hvordan handlinger og ressurser dekker hvilken som helst del av avfallshierarkiet og en mer detaljert strategi for sirkulær økonomi. Til slutt er det beregninger og mål, der må det først beskrives om de har eller hvordan de har tilpasset seg og deretter målinger på tilganger og avganger av ressurser og potensielle finansielle effekter (EFRAG, 2022g).

2.3.2.5 Social-Standard

Temastandarden som dekker de sosiale forholdene deler seg inn i fire underemner, egen arbeidsstyrke, arbeidere i verdikjeden, påvirkede lokalsamfunn og til slutt. forbrukere og sluttbrukere. Videre blir disse delt inn i under-underemner som deles i arbeidsforhold, like muligheter og ikke-diskriminering og andre arbeidsrelaterte rettigheter. Videre fra disse under-underemnene er det spesifikke saker og problemer som blir rapportert på. Det vil bli lagt størst vekt på S1 da denne er inneholder obligatoriske rapporteringskrav for selskaper over 250 ansatte (EFRAG, 2022h).

S1 Egen arbeidsstyrke

Denne standarden tar utgangspunkt i ansatte som er individer som har et ansettelsesforhold med selskapet og ikke-ansatte arbeidere som er selvstendig næringsdrivende arbeidere på kontraktbasis og midlertidige ansatte gjennom bemanningsbyrå. Standarden har 17 rapporteringskrav og deler av denne standarden er obligatorisk for foretak med over 250 ansatte, men kun på vesentlige påvirkninger-, risikoer, - og- muligheter. Standarden deler seg i tre hvor det er rapporteringskrav på arbeidsforhold, like muligheter og ikke-diskriminering og andre arbeidsrelaterte rettigheter (EFRAG, 2022c).

Først under påvirkninger-, risikoer og muligheter må foretak oppgi sine retningslinjer, prosesser for kommunikasjon, utbedringer av negative påvirkninger og hvilke kanaler arbeidstakere kan ta opp bekymringer, hvordan selskapet iverksetter tiltak på påvirkninger og hvordan de skal redusere vesentlige risikoer og følge vesentlige muligheter på sine egne arbeidstakere. På beregninger og mål må det oppgis hvilke mål selskapet har relatert til håndtering av vesentlige negative påvirkninger, fremme positive påvirkninger og hvordan de håndterer vesentlige risikoer og muligheter.

Videre skal vi til rapporteringskravene som er obligatorisk for selskaper med over 250 ansatte. Først og fremst for de selskaper med over 250 ansatte, de må opplyse om karakteristikker av selskapets ansatte og ikke-ansatte arbeidere. Videre må de rapportere hvordan de håndterer kollektive handlinger og sosial dialog. Og til slutt mangfolds indikatorer.

De siste 7 rapporteringskravene omfatter to som er obligatoriske for alle, og fem som er åpen for vesentlighetsvurdering. De første to som er obligatorisk å gi en forklaring på er tilstrekkelig lønn og sosial sikkerhet. Videre er det rapporteringskrav på personer med funksjonshemming, opplæring og kompetanseheving, helse og sikkerhets indikatorer, work-life balance, lønnsgap mellom kvinner og menn, CEO's lønnsforhold og HR hendelser og klager som er åpen for en vesentlighetsvurdering (EFRAG, 2022c).

S2 arbeidere i verdikjeden, S3 Påvirkede lokalsamfunn og S4 forbrukere og sluttbrukere

Disse tre underemnene vil bli presentert sammen da strukturen er lik selv om fokuset og spesifiseringen er ulik (EFRAG, 2022i, j, k).

Først og fremst er det to rapporteringskrav som henviser tilbake til ESRS 2, SBM-2 og SBM-3. Disse kravene omhandler interessentenes interesser og syn og vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter og deres samspill med strategien og forretningsmodellen til selskapet. Videre har vi implementering, hvor det er fem rapporteringskrav som deler seg mellom påvirkninger, risikoer og muligheter, og beregninger og mål. Selskapet må under påvirkninger, risikoer og muligheter rapportere retningslinjer og prosesser for håndtering av påvirkede interessentgrupper om påvirkninger. Deretter må det rapporteres på prosessene for å ordne opp negative påvirkninger og ha kanaler med mulighet til å si ifra. Og sist handle på

vesentlige påvirkninger og effektiviteten av disse handlingene og tilnærminger til reduksjon av risikoer og følge muligheter. På beregninger og mål rapporteres det på mål relatert til å håndtere negative påvirkninger og forbedre positive påvirkninger samtidig som håndtering av risikoer og muligheter (EFRAG, 2022i, j, k).

2.3.2.6 Governance-Standard

Til slutt er det virksomhetsstandarden som tar for seg underemnet G1 Forretningsatferd. Forretningsatferd er definert av EFRAG som “et bredt spekter av atferd som støttet transparent og bærekraftige forretningspraksis til fordel for alle interessenter” (EFRAG, 2022l).

G1 Forretningsatferd

Selskaper må opplyse om rollen til administrasjon, ledelse og tilsynsorganer, og beskrive prosessen for å identifisere og vurdere vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter. Disse kravene er hentet fra ESRS 2, med rapporteringskrav GOV-1 og IRO-1. Dette krever da at selskapet må spesifisere på disse rapporteringskravene.

Underemnet G1 forretningsatferd har seks rapporteringskrav i to deler, først påvirkning, risiko og muligheter, og deretter beregninger og mål. I første del må selskapet rapportere på bedriftskulturen og deres retningslinjer for forretningsatferd, ledelse av leverandørrelasjoner og hvordan de forebygger og oppdager korrupsjon og bestikkelser. På beregninger og mål må det rapporteres på bekreftede hendelser av korrupsjon og/eller bestikkelser, politisk påvirkning og lobbyvirksomhet og hvordan betalingspraksisen foregår for å vise transparens. Disse rapporteringskravene samlet skal gjøre at brukere av rapporten skal forstå selskapets strategi og tilnærming til prosesser, prosedyrer og prestasjon når det gjelder forretningsatferd (EFRAG, 2022l).

3. Metode

Formålet med dette kapittelet er å greie ut om hvordan vi har belyst vår problemstilling: “CSR/ESRS: hvor modne er selskapene og hvilke tanker har de? “. Vi vil først presentere vår forskningsfilosofi som legger til rette for vårt valg av forskningsdesign og datainnsamling.

Deretter valg av forskningsdesign, datainnsamling og dataanalyse. Til slutt en diskusjon av gyldighet, pålitelighet, overførbarhet og etikk.

3.1 Forskningsfilosofi

Denne forskningen tar en pragmatisk tilnærming for å undersøke modenhetsnivået, tanker og utfordringer knyttet til bærekraftsrapportering etter CSRD og ESRS. Målet er å finne praktiske løsninger på konkrete problemer som selskaper står ovenfor i implementeringen og tilpasningen til de nye rapporteringskravene. Ved å bruke en pragmatisk tilnærming tar vi sikte på å observere og analysere faktisk praksis blant selskapene når de arbeider med å implementere og tilpasse seg de nye rapporteringskravene. Gjennom en kontekstuell tilnærming tar vi hensyn til faktorer som størrelse, kunnskap og tidligere erfaringer med bærekraftsrapportering for å undersøke hvordan disse påvirker selskapenes modenhetsnivå, tanker og utfordringer. Vi søker å oppnå en refleksiv forskningsprosess hvor vi aktivt reflekterer over vår rolle som forskere, hvor vi tar høyde for våre antakelser og hvordan de kan påvirke forskningsprosessen. Vi søker også dialog med fagpersoner for å sikre at forskningen har en reell innvirkning og kan bidra til forbedring og utvikling i fagfeltet.

Den pragmatiske tilnærmingen vår gjør at vi får muligheten til å tilpasse studien underveis som vi får ny informasjon og erfaring basert på temaet. Det gjør at vi kan være fleksible i utarbeidelsen av vårt arbeid med problemstillingen. Vi ser på det som nødvendig i vår oppgave ettersom det er et relativt nytt tema, hvor vi er nødt til å være åpne for elementer som kan dukke opp underveis og hvor det ikke finnes noen spesifikke teorier. Noe vi ser på som negativt med en slik forskningsfilosofi er nettopp at vi ikke har en konkret teori å forholde oss til som kan gi oss overordnet ramme for fremstillingen av oppgaven.

3.2 Forskningsdesign

Med dette kapitlet vil vi beskrive forskningsdesignet til denne studien, og hvilke steg vi har tatt for å belyse hvor modne selskapene er til ESRS/CSRD og hvilke utfordringer og muligheter det bringer. Vi vil heretter begrunne vårt valg av forskningsmetode og vår forskningsstrategi.

3.2.1 Kvalitativ metode

For å undersøke vårt forskningsspørsmål om selskapenes modenhet i forhold til rapportering etter CSRD/ESRS, samt deres utfordringer og muligheter, har vi valgt å benytte kvalitativ metode. Dette har vi gjort fordi forskningsspørsmålet vårt er komplekst, og krever at vi går i dybden på den kunnskap og holdninger sentrale fagpersoner i et utvalg av selskaper har. Dersom vi skal få en helhetlig forståelse av denne konteksten er det nødvendig å gå i dybden. Ved å benytte kvalitativ metode får vi også muligheten til å tilpasse forskningsdesignet underveis for å oppnå en bedre innsikt i praksis og det vil gi oss dybden til å kunne reflektere over de individuelle og kollektive oppfatningene som kommer frem i løpet av prosessen. Dette er i tråd med vår pragmatiske forskningsfilosofi hvor man ønsker å generere anvendbar kunnskap om dagens bærekraftsrapportering og utfordringer og muligheter knyttet til dette for å kunne bidra til videre praksis i fagfeltet.

3.2.2 Empirisk strategi

Vi har valgt å benytte oss av en empirisk strategi bestående av kvalitative intervjuer for å oppnå en mer omfattende og detaljert forståelse av selskapenes modenhet i bærekraftsrapportering, samt deres tanker og utfordringer knyttet til rapporteringskravene. Kvalitative intervjuer gir oss også mulighet til å få innsikt i deltakernes erfaringer, perspektiver og refleksjoner, og dermed kan vi fange opp nyansene i deres modenhet, holdninger og utfordringer.

Under intervjuene har vi en utforskende tilnærming, hvor vi stiller åpne spørsmål som utfordrer informantene til å reflektere over sine erfaringer og gi detaljerte svar. Vi vil lytte nøye til deltakernes beskrivelser, tolke deres meninger og refleksjoner, og identifisere temaer og variasjoner i data. Dette gir oss muligheten til å utforske forskningsspørsmålet vårt i dybden og øke forståelsen av de ulike aspektene ved bærekraftsrapporteringen. Den valgte empiriske strategien er i tråd med anbefalingene fra Yin (2018) og Saunders et al. (2023), som understreker at kvalitative intervjuer egner seg for å oppnå innsikt og forståelse av perspektiver og erfaringer.

Det blir benyttet en intervjuguide som baserer seg på forskningsspørsmålet og forskningsformålet. Intervjuguiden er nøye utformet for å få en helhetlig forståelse for deres perspektiver. Vi stiller spørsmål for å få frem fakta, hvor godt forberedt de er, og hvilke

holdninger og meninger de har. For nærmere innsyn på hvilke spørsmål vi har stilt ligger intervjuguiden som vedlegg 1. Intervjuene blir gjennomført med nøkkelpersoner fra selskapene i utvalget vårt, noe som innebærer at de er blant de med mest erfaring med bærekraftsrapportering.

3.2.3 Utvalg

Populasjonen består av alle selskap i Norge som er pliktig til å rapportere etter CSRD og ESRS fra 2024 og 2025. Ettersom intervjudeltakerne hadde en viktig rolle for hvilke konklusjoner som kan trekkes og i hvilken grad vi kunne ha tillit til dataen, ble vi tidlig enig om at det var viktig med god kvalitet på datagrunnlaget og vi valgte derfor å bruke et tilgjengelighetsutvalg med kriterier (Thaagard, 2018). Vi satt derfor kriterier i forkant av utvalgsprosessen for å sikre at datagrunnlaget ble robust. Utarbeidelsen av kriteriene ble satt for å sikre at intervjudeltakeren kunne svare på spørsmål som angår studiens problemstilling. Deltakeren måtte oppfylle kriteriene som beskrevet i Tabell 2.

Tabell 2

Kriterier for utvalg

Kriterie 1	Deltakeren skal jobbe i avdeling for bærekraft eller i den avdeling bærekraft ligger under i organisasjonskartet i selskapet den representerer
Kriterie 2	Selskapet skal være hjemmehørende på Vestlandet i Norge
Kriterie 3	Selskapet skal være et norsk konsern

Vi valgte deltakere fra ulike selskaper for å forhindre at enkelte selskaper skulle stå for store deler av det totale datagrunnlaget. Ulempen med dette valget var at svarene fra selskapsrepresentanten kun er basert på hennes eller hans syn på selskapets kunnskap og holdninger, noe som ikke nødvendigvis gir et fullstendig bilde. Derfor ble det foretatt et valg om å intervjuer nøkkelpersoner på vegne av selskaper som er beskrevet i “Kriterie 1” i disse selskapene

En ulempe ved å bruke tilgjengelighetsutvalg er at deltakerne som velger å delta kan føle at de i større grad enn vanlig mestrer temaet i problemstillingen. Personer som ikke er villig til å delta kan oppleve utfordrende sider ved temaet for problemstillingen vår (Thaagard, 2018). Dette kan gi skjevheter til utvalget som igjen kan vise hvordan situasjoner mestres og ikke hva som de kunne vært mer forberedt på. Det er derfor viktig at vi i denne studien diskuterer hvordan utvalgets sammensetning gir grunnlag for konklusjonene våre.

Kvale og Brinkmann (2015) anser 15 +/- 10 som et tilstrekkelig antall intervjuobjekter. For å finne deltakere startet vi med å se på vilkårene for å være rapporteringspliktig etter CSRD og valgte deretter ut selskaper på Vestlandet som skulle rapportere fra og med 2024. Vi erfarte at med dette snevre utvalget ville det bli vanskelig å rekruttere tilstrekkelig antall deltakere, og vi økte dermed utvalget til de som må rapportere fra og med både 2024 og 2025. 36 selskaper ble kontaktet via e-post og/eller telefon for å sjekke interesse for deltakelse i studien. Det ble gjennomført totalt 10 intervjuer på 35-65 minutt hvorav fire går under kategorien for rapporteringspliktige fra og med år 2024 og seks er rapporteringspliktige fra og med år 2025.

Tatt i betraktning tid til rådighet utgjorde kunnskapen, innsikten og holdningene til disse 10 deltakerne et hensiktsmessig datagrunnlag for studien. Vi opplevde underveis i intervjuprosessen av størrelsen av utvalget nådde et metningspunkt, i det minste på de mer overordnede temaene. Et metningspunkt er "når studier av personer eller enheter ikke synes å gi ytterligere forståelse av de fenomenene vi studerer, kan vi betrakte utvalget som tilstrekkelig stort" (Thaagard, 2018). Etter seks intervjuer merket vi at svarene vi fikk var noenlunde like og vi fikk dermed mindre ny informasjon. Den informasjonen vi fikk fra og med intervju seks kunne hovedsakelig rettes mot bransjespesifikk informasjon som ikke bidro i vesentlig grad til å belyse oppgavens overordnede problemstilling. Dette gjorde at vi vurderte at datagrunnlaget vi hadde kunne bidra til å utvikle en forståelse av hvorvidt selskapene er forberedt til CSRD/ESRS og deres tanker rundt disse endringene (Thagaard, 2018).

Det kan trekkes frem at vi hadde det som kriterie at selskapet var hjemmehørende på Vestlandet på grunnlag av at vi ønsket fysiske intervjuer. Det viste seg derimot at alle selskapene ønsket å gjennomføre intervjuene digitalt. Vi oppdaget sent at vi slet med å få flere

deltakere og når vi nå ser tilbake kunne vi med fordel latt være å sette dette kriteriet, da det har begrenset vår mulighet til å rekruttere enda flere deltakere.

3.2.4 Datainnsamling

Vi valgte å ha semistrukturerte intervju som innebærer at temaet er forhåndsdefinert, men rekkefølgen på temaene kan endres underveis (Saunders et al., 2023). Semistrukturert er en fleksibel struktur som gjør at vi kan tilpasse spørsmålene til hver deltaker og kan inkludere spørsmål som ikke var planlagt i forkant. Denne strukturen ble valgt da denne kan knyttes til vårt eksplorerende formål med studien. Ved å ta i bruk semistrukturert intervju kunne vi tilpasse spørsmålene fra intervjuguiden underveis. Dette gir oss en fordel ved vi kunne dykke dypere inn i interessante emner som dukket opp under intervjuene. Ved å tillate spontane svar kunne vi avdekke nye perspektiver, som er i tråd med studiens eksplorative formål (Saunders et al., 2023). Vi kunne etter hvert da også endre hvor fokuset i spørsmålene lå, når vi så hvilke spørsmål som var mer relevant.

Ved planleggingen av intervjuene med deltakerne, la vi opp til muligheten for både fysiske og digitale intervjuer gjennom bruk av videokonferanseplattformen Microsoft Teams. Alle deltakerne i studien uttrykte ønske om å gjennomføre intervjuene digitalt. Disse intervjuene, som definert som synkrone intervjuer, innebærer at spørsmålene blir gitt i sanntid under selve intervjuet (Thaagard, 2018). Vi så dette som en fordelaktig tilnærming, da synkrone intervjuer gir deltakerne muligheten til å gi umiddelbare svar uten mulighet til å lese seg opp eller bearbeide svarene sine (Thaagard, 2018). Dette legger til rette for ærlige og spontane svar, som vil bidra til å få en mer autentisk innsikt i deltakernes perspektiver og refleksjoner.

Under intervjuene valgte vi å benytte lydopptak for å sikre en nøyaktig gjengivelse av informasjonen. Vi anså dette som en fordelaktig tilnærming for å kunne bevare og dokumentere intervjuene på en best mulig måte. Ved å transkribere lydopptakene til tekst kunne vi notere ned hva deltakerne sa og identifisere ulike elementer i intervjuene, som engasjement, nøling og pauser (Thagaard, 2018). Før intervjuene ble gjennomført, ble intervjudeltakerne også gitt et samtykkeskjema som inneholdt blant annet samtykke til lydopptak. Gjennom transkripsjonen kunne vi gradvis danne oss et bilde av karakteristikkene som kom frem i intervjuene. Dette ga oss en fordel i dataanalysen, da vi allerede hadde et overordnet inntrykk av materialet som skulle analyseres

3.2.5 Analysemetode

Etter gjennomføringen av intervjuene, ble vi sittende igjen med betydelige mengder data. For å strukturere, analysere og tolke dataen har vi tatt i bruk tematisk analyse med en semantisk tilnærming. Tematisk analyse består av seks faser, som beskrevet av Saunders et al. (2023): kjennskap til data, koding av data, innledende temagenerering, temautvikling og gjennomgang, temaraffinering, definering og navngivning, og til slutt skriveprosessen. Semantisk tilnærming innebærer at vi søker etter temaer som blir identifisert gjennom mønstre og temaer som kommer til syne i datagrunnlaget.

Vi startet med å transkribere etter hvert intervju og ble kjent med dataen underveis i prosessen. Etter alle intervjuene var ferdig leste vi gjennom datamaterialet flere ganger og markerte interessante uttalelser og poenger som vi kunne bruke til koding i neste fase. Vi brukte koder for å systematisere dataen, vi brukte for eksempel kodene “vesentlig”, “krevende” og “sammenlignbar” for å identifisere mønstre som vi kunne bruke til å danne meningsfulle grupper.

Etter vi hadde kodet datagrunnlaget systematiserte vi datauttrekket sammen med sine koder inn i meningsfulle grupper i en tabell. Her dannet vi oss et bilde av hvilke synspunkter, utfordringer og tanker deltakerne våre hadde og satt sammen underkategorier inn i hovedtema. Vi diskuterte dermed om vi hadde en felles forståelse om hvilket hovedtema underkategoriene hørte til og flyttet på underkategorier for at det skulle stemme overens. Deretter gikk vi tilbake til datagrunnlaget for å fange essensen til hovedtemaet for å så omformulere slik at det ga mening med innholdet til temaet.

3.2.6 Etske hensyn

Ved å utarbeide vår studie er det etiske betraktninger vi må forholde oss til som vi nå skal gå gjennom. Før intervjuene tok sted søkte vi godkjennelse til SIKT for datainnhenting, gjennom søknadsprosessen fikk vi utarbeidet et samtykkeskjema som vi sendte til deltakerne før intervjuet ble gjennomført. I samtykkeskjemaet ble deltakeren informert om at det er frivillig å delta og samtykket kunne når som helst trekkes. Det blir også informert om hvem som har tilgang til personopplysninger, anonymisering og sletting av data etter prosjektslutt. Under intervju åpnet vi opp for spørsmål om samtykkeskjema innledningsvis, der de fritt kunne stille forsikrende spørsmål. Videre i transkripsjonen har vi gitt hver deltaker et nummer slik at om

den skulle komme på avveie er den fortsatt anonymisert. Vi har anonymisert deltakerne i den grad at både navn og selskapsnavn er anonymt.

3.3 Datakvalitet

For å sikre at kvalitet på intervjuene skulle bli som tiltenkt måtte vi gjøre forberedelser både før og under intervjuprosessen. Ettersom vi har digitale synkroner intervjuer, måtte vi sette oss inn i hvordan vi skulle håndtere datainnsamlingen. Vi gikk til innkjøp av opptaksverktøy og headset for så å teste dette over teams med hverandre for å være sikker på at datakvaliteten var god både før og under intervjuet. Når vi gikk i gang med intervjuene satt vi oss inn i selskapet på forhånd ved å se på årsrapporten og lese om selskapet i artikler. Vi sendte også ut epost i forkant av intervjuet til intervjudeltakerne hvor vi forklarer tematikken for intervjuet, slik at de var forberedt på hvilket tema de skulle blir spurt om. Disse handlingene gjorde vi med utgangspunkt om at dataen vi samler inn skulle være av best mulig kvalitet. Vi valgte derimot å ikke sende intervjuguiden på forhånd. Bakgrunnen for dette valget var at vi ønsket å høre den reelle kunnskapen de satt på og at de da kunne reflektere rundt spørsmålene under selve intervjuet.

3.3.1 Pålitelighet

En utfordring med semistrukturerte intervjuer når det gjelder påliteligheten er om en annen intervjuer ville samlet inn samme informasjon, det relaterer seg også til tre ulike typer skjevheter som må hensyntas som vi nå skal gå gjennom (Saunders et al., 2023).

Første er skjevheter ved intervjueren som omhandler at man i intervjusituasjonen kan ha kommentarer, tone og ikke-verbal oppførsel som kan føre til at intervjudeltaker svarer annerledes enn de ville gjort uten (Saunders et al., 2023). For å unngå å gi kommentarer som kunne oppleves som en negativ tone eller andre ikke-verbale oppførsler hadde vi avklart på forhånd hvordan vi skulle håndtere dette, vi hadde også sikret at vi ikke hadde noen spørsmål som kunne oppleves som ledende og den av oss som følte mest trygg på å lede intervju ledet intervjuet hvor den andre da tok en med observerende rolle som sørget for at intervjuguiden ble fulgt og sikret at poeng intervjudeltakeren kom med ble oppfulgt.

For at datagrunnlaget skulle være pålitelig og at skjevheter skulle begrenses ble alle intervju fullført med samme spørsmål og samme tematikk uavhengig av intervjudeltaker. Selv om

intervjudeltaker hadde vært innom et spørsmål som ikke hadde blitt stilt enda, stilte vi spørsmålet selv om for å sikre at vi hadde forstått svaret til deltakeren riktig. Gjennom intervjuet stilte vi oppklaringsspørsmål når vi var usikre på om vår tolkning av deltakerens svar var slik det var ment. Det å stille spørsmålet eventuelt to ganger og spør om oppklaring synkront med intervjuet gjorde vi for å sikre at datagrunnlaget skulle være av pålitelig karakter.

En annen måte skjevheter med intervjuer kan forekomme er hvordan deltakeren forstår intervjueren i intervjusituasjonen. Vi så det derfor som viktig at vi i rollen som intervjuere hadde nødvendige kvalifikasjoner og kunnskap for å skape tillit i intervjuene (Kvale & Brinkmann, 2015). Vi satt oss derfor godt inn i både CSRD og ESRS i forkant av intervjuene, men også i selskapet vi skulle intervju. Dette gjorde vi slik at intervjudeltakeren kunne være sikre på at vi hadde forståelse for temaet som ble diskutert, og at de anså oss som autentiske.

Den andre formen for skjevhet vi skal gjennomgå er skjevheter med intervjuer eller svar (Interviewee or response bias). Denne skjevheten kan oppstå i og med at et intervju kan oppleves som påtrengende hvor en deltaker som i og for seg er villig til å delta, men kan fortsatt være sensitiv til visse temaer og kan derfor velge å ikke svare på sensitive deler og svaret blir da bare et delvis bilde av situasjonen (Saunders et al., 2023). Vi startet derfor intervju med spørsmål som var mer overordnet for bærekraft og rapportering av bærekraftsinformasjon for å bidra til en bedre tillit med intervjudeltakeren før spørsmålene som hadde en større betydning for vår problemstilling ble stilt. Dette med hensikt om å skape et trygt miljø for intervjudeltakeren.

Den tredje formen for skjevhet er utvalgs skjevhet (participant bias) som innebærer at utvalget man tar kan føre med seg skjevheter (Saunders et al., 2023). Dette har vi tatt hensyn til i utvalgsstrategien hvor vi satt utvalgs kriterier for å hindre skjevheter som igjen fører til en bedre pålitelighet. En skjevhet som derimot muligens er tilstede er at de deltakerne som har takket ja til å stille på intervju er de selskapene som føler seg komfortabel med deres bærekraftsrapportering i dag. Imidlertid vil ikke denne skjevheten være problematisk for oss, da vi ikke har til hensikt å generalisere funnene til alle selskaper som er underlagt rapporteringsplikt fra 2024 og 2025.

3.3.2 Overførbarhet

En utfordring med kvalitative intervjuer er overførbarheten med hensyn på om det kan trekkes linjer mot andre miljøer. Saunders et al., (2023) trekker frem at overførbarheten kan bli ivaretatt i større grad om det kan relateres til eksisterende teori. Vi har analysert våre funn med grunnlag på eksisterende og kommende rammeverk på bærekraftsrapportering. Det må derimot påpekes at vi har et begrenset utvalg som gjør at vi i vår studie ikke kan generalisere og våre funn vil ikke nødvendigvis være representativt for andre selskap som skal rapportere i henhold til CSRD og ESRS fra og med 2024 og fra og med 2025. Studiens analyse og konklusjon vil være basert på hvilke funn vi har basert på *vårt* utvalg.

3.3.3 Gyldighet

Gyldighet handler om i hvor stor grad vi som intervjuere har fått tilgang til intervjudeltakerens kunnskap og erfaringer og kan utlede deres tiltenkte meninger (Saunders et al., 2023). For å ivareta datagrunnlagets gyldighet ved å begrense skjevheter som nevnt ovenfor og ved å ha god oppfølging ved usikkerhet på svar under intervjuene. Vi kunne dermed under intervjuene sørge for at vi forsto deltakerens svar og deltakeren forsto våre spørsmål. Utarbeidelsen av intervjuguiden ble gjennomført med hensikt om å ha gode spørsmål som var forståelige og ikke ledende for å dekke gyldigheten.

4. Resultat

I dette kapittelet vil vi presentere funnene fra den kvalitative studien vår som vil være relevant for å belyse problemstillingen. Funnene som blir presentert her danner grunnlag for drøftingen i kapittel 5. Se figur 4.1 for oversikt over funnene basert på den tematiske analysen vi har gjort.

Tabell 3

Oversikt over funn

4.1 Varierende tilnærming til bærekraftsrapportering	<ol style="list-style-type: none">1. Avvikende fokus på bærekraftsarbeid og rapportering2. Bevissthet på krav og forventninger fra interessenter
--	---

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Tvetydige meninger om hvilken verdi rapportering gir
4.2 Optimisme for felles regelverk	<ol style="list-style-type: none"> 1. Overordnet positiv 2. Felles spilleregler 3. Sammenlignbarhet
4.3 Sprikende kompetanse om CSRD/ESRS	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liten andel kan detaljer 2. Regelverket oppfattes som krevende 3. Krever flere ressurser og høyere kostnader 4. Selskapene oppfatter sin egen modenhet som relativt høy 5. Manglende forståelse for faktiske forhold
4.4 Flere selskaper har startet arbeidet	<ol style="list-style-type: none"> 1. Betydelig andel bruker frivillig rammeverk 2. Flere har gjennomført vesentlighetsanalyse 3. Liten innsikt i hvilke temaer som er vesentlige 4. Ikke optimal internkontroll 5. Liten grad tallfesting av mål 6. Organiseringen oppleves god nok 7. Liten bruk av frivillig attestasjon 8. Styret er involvert i bærekraftsrapporten 9. Få har kartlagt gapet
4.5 Verdikjeden oppleves mest krevende.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Krevende både på klimarelaterte og sosiale forhold

4.1 Varierende tilnærming til bærekraftsrapportering

4.1.1 Avvikende fokus på bærekraftsarbeid og rapportering

Samtlige deltakere sier at de har stort fokus på bærekraft og at dette er de prioriterer. Det trekkes blant annet frem at det er en kritisk faktor i dag: “For oss er det på en måte license to operate å være gode på bærekraft” - ID 5. Det kommer også frem gjennom intervjuene at de gjerne ønsker å fremheve alt arbeidet de gjør for en bærekraftig utvikling, selv om det egentlig ikke er selve utviklingsarbeidet i ønsker å se på. Når det kommer til rapporteringen av bærekraftsinformasjon er dette også noe som er i fokus, men det blir poengtert at det viktigste er det som skaper en forskjell og at de har en positiv innvirkning i et bærekraftig perspektiv. Det trekkes frem at rapporteringen ofte kan bli en “engangs greie” årlig på våren når de utarbeider bærekraftsrapporten. Likevel har rapportering tatt en større rolle i organisasjonen. Det påpekes blant annet følgende om utviklingen av arbeidet med bærekraftsrapportering: “Fra å være noe som foregikk fra HSQ-avdelingen fra tid tilbake, er det nå noe som er forankret i konsernledelsen og styret er veldig engasjert”. – ID 3

Når det kommer til fokuset på bærekraftsrapportering kan vi se at det er en forskjell på de som skal begynne å rapportere fra og med 2024 og de som skal begynne å rapportere fra og med 2025. Samtlige av de som skal rapportere fra og med 2024 har egen bærekraftsrapport, mens hos de som skal rapportere fra 2025 er det fire av seks. Blant de som skal rapportere fra og med 2025 sies det av de fleste at de har et økende fokus på rapportering, mens enkelte sier at de ikke har hatt mulighet til å fokusere så mye på rapportering frem til nå grunnet mangel på tilgjengelige ressurser. Samtlige deltaker har betydelig fokus på bærekraft og rapporteringen av bærekraftsinformasjon har fått en større rolle i selskapene de siste årene. Det er en naturlig forskjell mellom de som skal rapportere fra og med 2024 og fra og med 2025, som kan forklares med tilgang til ressurser.

4.1.2 Bevissthet på krav og forventninger fra interessenter

Samtlige selskap kjenner på krav og forventninger fra interessenter og vi finner at det er variasjoner for hvor presset ligger sterkest. Jevnt over kjenner de det internt fra eierne, investorer, ledelsen, ansatte og styret, samt eksterne som banker, myndigheter, politikere og samfunnet generelt.

Det blir blant annet påpekt at interessenter etterspør bærekraftsinformasjon mer nå enn før. Selskapene merker at investorene er mer ivrig på å få bærekraftsinformasjon fra selskapene enn tidligere og at investorene har større kunnskap på temaet. Det nevnes i den forbindelse at det er viktig for de børsnoterte selskapene i vårt utvalg at kommunikasjonen utad er balansert og konsistent:

Spørsmålene vi får fra investorer er bedre og mer velformulerte, og dermed ikke så lett å svare tull på. Så kompetansen øker. Det har vært litt sånn at når vi har blitt spurt så har vi kunnet svare litt rundt og godt, men det kan vi ikke lenger. - ID 6

En tydelig trend er at etterspørselen etter bærekraftsinformasjon fra interessenter har økt, dette skyldes bedre kunnskap og et større fokus på bærekraft. Det er imidlertid en forskjell på *hvor* de kjenner press og hvor forventningen kommer *fra*. Noen mener at de største forventningene kommer fra interessenter, mens andre mener at presset kommer fra egen bransje eller for å oppnå en god rangering. Selv om det ikke er mange formelle krav, opplever deltakerne likevel et betydelig press og høye forventninger når det gjelder bærekraft.

4.1.3 Tvetydige meninger om hvilken verdi rapporteringen gir

Samtlige deltakere mener at bærekraftsrapportering er verdt arbeidet, hvor det påpekes flere grunner. Det blir fortalt rapporteringen kan bidra til å gjøre de mer konkurransedyktig og at mange av deres kunder ønsker å jobbe med dem ettersom de har fokus på rapportering og er gode på grønn omstilling. Det er tydelig at selskapene mener at rapporteringen bidrar til bedre styring, i form av at rapporteringen hjelper å få bærekraft inn i strategien og at dette gir en positiv effekt for selskapet generelt. Flere opplever at det å ha en god bærekraftsrapport fører til en bedre rangering i ulike bærekraftsindekser. Betydningen av en god rangering blir understreket: "For da er det ikke bare vi som sier vi er flinke, men noen eksterne som har gjort det. Vi bruker det for alt det er verdt." - ID 5. Arbeidstakere i dag har også et større fokus på bærekraft og ønsker en mer bærekraftig arbeidsgiver. Viktigheten av å være en bærekraftig arbeidsgiver blir understreket:

En stor fordel er den signaleffekten man sender til den yngre generasjon for å på en måte tiltrekke seg nye arbeidskraft og gjerne yngre arbeidskraft. (...) Ungdom i dag er ikke interessert å se på selskapet hvis man ikke har det forankret i strategien. - ID 2.

Det blir trukket frem av flere at uten krav til rapportering ville ikke selskapene hatt like stort fokus på bærekraftsarbeid, og at krav til rapportering er en drivkraft for fremgang i næringslivet. Dette blir blant annet poengtert: “Dette er kjempepositivt! Det er viktig, og det er en ordentlig katalysator for bærekraftsarbeid. Ikke bare hos oss, men hos andre også.” – ID 8.

På en annen side uttrykker flere bekymring for at stadig økende formelle krav kan føre til en nedgang i motivasjonen for videre bærekraftsarbeid. De ønsker heller å fokusere på prosjekter som har en faktisk innvirkning på bærekraftige forhold. En deltaker forteller blant annet: “Fokus på rapportering for å rapportere er jo ikke i utgangspunktet positivt, det kan fort bli en sånn negativ og irriterende byrde for et selskap.” - ID 9. Andre deltakere forteller at økende rapporteringskrav stjeler ressurser fra andre aktiviteter og at det dermed er en risiko for at det kun blir en rapporteringsøvelse uten en reell påvirkning. De mener at det er viktig at tyngden ikke blir for stor på rapporteringen.

Det blir også påpekt at det vil være lite gunstig om man må rapportere på forhold som ikke er relevant eller vesentlig for selskapet. Usikkerheten rundt hvor mye de får igjen for rapporteringen påpekes:

Får vi igjen for å skrive opp og ned om helse og arbeidsmiljø? Det er regulert fra A til Å alt vi gjør. Selv har vi har stålkontroll på det. Det gir oss ingenting utenom at vi rapporterer på det, men på andre områder gir det oss noe - ID 6.

Samlet sett viser analysen at bærekraftsrapportering oppfattes som verdifullt for selskapene, da det kan bidra til økt konkurransefortrinn, forbedret styring, rekruttering og ekstern anerkjennelse. Samtidig uttrykkes det bekymring for at for mye fokus på rapportering kan gå på bekostning av faktisk bærekraftig arbeid og at rapporteringen kan bli en byrde. En avveining mellom rapportering og praktiske tiltak anses som viktig. I tillegg understrekes det et behov for å rapportere på relevante og vesentlige forhold. Det viser betydelig variasjon hos deltakerne når det gjelder verdien de ser av bærekraftsrapportering.

4.2 Optimisme for felles regelverk

En gjennomgående observasjon blant deltakerne er deres positive syn på at alle skal nå få de samme retningslinjene og et felles språk, noe som gjør det sammenlignbart. Det blir

fremhevet at det nå kan gjøres sammenlignbart med selskapet selv, men også innad i bransjen og på tvers av bransjen. I tillegg trekkes det frem at obligatorisk attestasjon også har en virkning på sammenlignbarheten av bærekraftsrapporten.

4.2.1 Overordnet positiv

Deltakerne uttrykker positive holdninger til endringene som kommer. Særlig på grunn av etableringen av et felles rammeverk og standardiserte retningslinjer. Det trekkes også frem at det gir mulighet til mer transparens og en bedre sporbarhet. I tillegg sees det som positivt at bærekraftsinformasjonen skal likestilles med den finansielle rapporteringen. Når deltakerne får muligheten å tilføye noe på slutten av intervjuet benytter flere muligheten til å poengtere at de er positive til CSRD og ESRS.

4.2.2 Felles spilleregler

De nye kravene blir anerkjent for sin positive virkning på å få orden i den tidligere uoversiktlige jungelen av frivillige rammeverk. Det nye rammeverket gir en konkret referanse å forholde seg til, noe som oppleves som svært verdifullt. Positivismen blir understreket av en deltaker: “Vi går fra å være i en jungel av frivillighet til et konsolidert og regulert rapporteringsområde. Dette er positivt i veldig mange forstander. Vi heier på dette.” - ID 8. I tillegg trekkes det frem at det er positivt at alle får de samme spillereglene som henger sammen med et regulert felles rammeverk, i dag oppleves bærekraftsrapporten som urettferdig. Noe av det viktigste for deltakerne anses å være at det går fra frivillig til pålagt. Mange påpeker at det i dag er et bredt spekter av valgmuligheter og at det dermed er vanskelig å orientere seg. Noen nevner blant annet også at det kommer nye rammeverk og lovverk hele tiden noe som gjør at det er vanskelig å henge med hvor det blir blant annet påpekt “CSRD er omfattende og krever mye av oss, men det bidrar veldig til å lage mer sånn standardisert struktur, det gjør det lettere for oss å navigere seg rundt i alt av disse rammeverkene og standardene som er.” - ID 10

4.2.3 Sammenlignbarhet

Samtlige deltakere er jevnt over positive til regelverket, og trekker frem at det endelig skal kunne bli sammenlignbart. Det trekkes frem at nå har alle de samme reglene å forholde seg til

og at investorer faktisk kan ta beslutninger basert på informasjonen. Et felles språk som bidrar til sammenlignbar informasjon virker å være tiltrengt i næringslivet. En deltaker understreker hvorfor et felles språk er nødvendig:

Vi synes det er tipptopp at EU strammer inn på definisjoner, språk, begreper og gjør noe som betyr noe for at vi skal snakke samme språket, sånn at det skal gå an å sammenligne på tvers av selskap, på tvers av industrier, det synes vi er kjempebra. -ID 6

Det trekkes frem at et mer regulert system med like retningslinjer er viktig for å kunne sammenligne både på innad i bransjer og på tvers av bransjer. Det har vært mange valgmuligheter som noen opplever som urettferdig. Viktigheten av å redusere valgmulighetene som fører til mer sammenlignbarhet poengteres av en deltaker:

At det blir et mer regulert system slik at det blir sammenlignbart både innad i bransjer og på tvers av bransjer. Når man har frivillig rapportering og man liksom kan velge om man skal gjøre det i henhold til og med referanse til, så det er litt for mange valgmuligheter. Det er vanskelig å sammenligne på tvers. Det er positivt at det blir på en måte et felles rammeverk som blir likt for alle. -ID 9.

Deltakerne ser det som nødvendig at det nye direktivet pålegger felles rammeverk. De anerkjenner at dette vil gi felles retningslinjer og et felles språk, noe som i sin tur vil gjøre det lettere å sammenligne. Denne utviklingen møtes med optimisme fra samtlige selskapene.

4.3 Sprikende kompetanse om CSRD/ESRS

Det er variasjoner av kunnskap om ESRS og CSRD både overordnet og på detaljnivå hos deltakerne. Ved innledende spørsmål om hvor godt kjent de er med ESRS og CSRD svarer de fleste at de kjenner til det på overordnet nivå, men ikke orientert i detaljene. Ett av selskapene om er rapporteringspliktig fra og med 2024 nevner at de ikke har tatt seg tid til å sette seg inn i dette regelverket, da de allerede har nok med taksonomien, åpenhetsloven og aktivitets- og redegjøringsplikten. Enkelte av deltakerne opplever selv at de har “lite peiling” på temaet, men at de fleste vet hva det innebærer på et overordnet nivå og vet når det treffer dem.

4.3.1 Liten andel kan detaljer

Ved detaljspørsmål ble det spurt om de kjenner til rapporteringspilarene i rammeverket, de temaspesifikke standardene, oppbygningen av ESRS 1 og om de kjenner til at det kommer sektorspesifikke standarder. Generelt sett var svarene rundt detaljene av lavere kvalitet.

Få kjenner til de temaspesifikke standardene, og enda færre som er klar over oppbygningen til den overordnede standarden ESRS 1. Flere forklarer at de har gjort seg kjent med rammeverket i den grad at de har sett på når det kommer, hvordan ser det ut og hvor omfattende det ser ut til å bli. Hvor det påpekes at de fortsatt har god tid: “Dette året vil vi bruke på å sette oss mer inn i det, vi har jo valgt å ikke lese oss opp på dette i og med det er så langt frem i tid.” - ID 2. Samtlige deltakere vet derimot hva dobbel vesentlighetsprinsippet er, men flere har begrenset kunnskap om hva det faktisk innebærer.

Svært få har kjennskap til rapporteringspilarene i ESRS i den grad at de kan forklare de, men flere vet at disse bygger på TCFD. Vi finner at de aller fleste har god kjennskap til GRI og TCFD og forklarer at ESRS bygger på disse rammeverkene: «Bygger på GRI og TCFD og andre eksisterende rapporteringsstandarder» - ID 7. Dette tyder på at de gjennom sin kunnskap om eksisterende frivillige rammeverk har opparbeidet seg kunnskap om CSR og ESRS

De fleste deltakerne har kunnskap på overordnet nivå, men derimot er detaljkunnskapen om ESRS svært lav. Det oppleves at selskapene som har erfaring med GRI og TCFD klarer i større grad å få frem sin kunnskap, og at de lener seg på den kunnskapen. Det kommer frem at flere av de ikke har brukt tid på å sette seg inn i rammeverket og har derfor ikke særlig med detaljkunnskaper. Det er tydelig at deltakerne kun har kunnskap på et svært overordnet nivå.

4.3.2 Regelverket oppfattes som krevende

Samtlige kommer inn på at det blir omfattende å arbeide med det nye direktivet CSR og standarden ESRS, hvorav det fremstår å inneholde utrolig mye tekst og datapunkter. To av de selskapene som er rapporteringspliktige for 2024 som bruker GRI nevner at det allerede er mye å lese og rapportere på i forbindelse med GRI. En deltaker mener at slik som det ser ut nå så har ikke EU klart å endre på dette:

Det er hundrevis av sider som du må lese for i hele tatt forstå hva du skal rapportere. Det er jo ikke i det hele tatt tilpasset for å hjelpe bedriftene enkelt til å gjøre det. (...) Det som skjer nå er at vi må ha hjelp, vi kan ikke ha en person som skal lese 40 sider på hver av «delgreiene» her. Og enda står det ikke eneste ting her hvordan anbefalt måte å sette opp ting på. Savner at det er konkret, retningsgivende og mye mer spisset på ting. - ID 1.

4.3.3 Krever flere ressurser og høyere kostnader

Deltakerne erkjenner at oppfyllelse av de nye kravene vil kreve betydelige ressurser og økte kostnader. En deltaker fremhever at det handler om ressursprioritering og uttrykker en usikkerhet rundt hvordan de skal prioritere for å kunne rapportere i samsvar med de nye kravene. Noen påpeker spesifikt at de ikke har prioritert å bruke ressurser på å sette seg inn i CSRD og at de først vil se på det når det nærmer seg. Ett selskap som skal rapportere for 2024 uttrykker tvil om de vil klare å levere bærekraftsrapporten i 2025 uten betydelig hjelp.

Mange av selskapene bruker konsulenter til utarbeidelsen av bærekraftsrapporten i dag, spesielt blant de som skal begynne å rapportere for 2024. Ett av selskapene som skal begynne å rapportere for 2024 har allerede leid inn en konsulent for å undersøke hva som må gjøres for å forberede seg på de nye kravene som kommer fra EU innen bærekraftsrapportering. Det kommer frem at det sannsynligvis er mange andre som også vil trenge konsulenthjelp i overgangen til de nye rapporteringskravene. Det påpekes at det vil være behov for økte økonomiske ressurser for å dekke kostnadene knyttet til konsulenter og revisorer. Det trekkes også frem at de blir overveldet med henvendelser fra revisorer og konsulenter, og at byråkratiet knyttet til bærekraftsrapportering har økt betydelig.

Viktigheten av intern kompetanseutvikling for å håndtere de kommende kravene blir understreket: “Det er godt mulig at det blir behov for ekstern hjelp, så tror jeg at det er viktig at vi som organisasjon har fokus på at vi har utviklingsarbeid også internt” -ID 8. Imidlertid nevnes det at det er en utfordring å formidle denne kunnskapen til hele organisasjonen, da det er svært omfattende og krevende. Det blir påpekt at det ikke bare er den som har hovedansvaret som skal sitte med rapporteringen, men at det er noe som må integreres på tvers av hele organisasjonen.

Det er samstemthet på at det vil bli økte kostnader i forbindelse med overgangen til CSRD. Blant kostnadene kommer det frem kostnader både knyttet til konsulenter eksternt, men også kostnader internt. På spørsmål om de tror det kommer til å bli økte kostnader svarer en av deltakerne: “Ja, helt vanvittig! Det er en stor kostnad. Både internt hit og rådgivere.”- ID 2. De som skal begynne å rapportere fra og med 2025 tenker mer over kostnadene enn de som skal rapportere fra og med 2024. Flere av de største selskapene nevner at rapporteringen vil øke kostnadene, men at det ikke er en utfordring for dem med tanke på størrelsen på selskapet.

4.3.4 Selskaper oppfatter sin egen modenhet som relativt høy

Flere av deltakerne mener at de er tilstrekkelig moden for de nye rapporteringskravene. Blant de som skal rapportere fra og med 2024 er det tre av dem som uttrykker en viss grad av bekymring over sin egen modenhet. De påpeker behovet for å løfte dagens rapportering og forteller at de vet om hvilke krav som kommer. Imidlertid varierer deres oppfatning av hvordan de står i forhold til andre selskap, flere nevner at de ligger godt an sammenlignet med andre. På en annen side påpeker en annen deltaker at de allerede har nok å gjøre med dagens rapporteringskrav og uttaler: “Vi har ikke kapasitet til å jobbe med flere ting enn det. Det er så omfattende at jeg ser for meg om ett års tid da, eller kanskje litt før det at vi begynner å se litt mer på det.” - ID 3. Det er overraskende at dette selskapet, som skal begynne å rapportere fra og med 2024 ikke har en plan for å forberede seg før regnskapsåret de skal rapportere på har startet.

Av de som skal rapportere fra og med 2025 har tre av dem allerede gjort konkrete tiltak for å forberede seg. Dette inkluderer gjennomføring av vesentlighetsanalyse og bruk av frivillige rammeverk. Flere av selskapene mener at de er godt forberedt hvor det trekkes frem erfaringer med bærekraftsarbeid og toppscore i en rangering av et anerkjent firma. Det blir også nevnt at tidligere erfaring med GRI og TCFD gjør at de har et godt utgangspunkt sammenlignet med andre. Få selskaper er bekymret for tidsaspektet, og mener de har fortsatt god tid før rapporteringsplikten inntreffer.

De fleste selskapene mener selv at de har kommet godt i gang sammenlignet med andre. Noen erkjenner behovet for forbedring, mens andre har begrenset kapasitet til å håndtere nye krav. Flere har tatt konkrete skritt for å forberede seg og føler seg tilstrekkelig forberedt. Dette

indikerer at enkelte er bevisste og har en handlingsvilje, mens andre har et etterslep i forberedelsene sine.

4.3.5 Manglende forståelse for faktiske forhold

Det kommer tydelig frem at flere deltakere har en manglende forståelse for de faktiske forholdene. Flere mener at norsk lovgivning gjør dem klar for å rapportere på sosiale temastandarder i ESRS og flere undervurderer kompleksiteten av rammeverket.

Mange av deltakerne hevder å være forberedt på å rapportere i samsvar med CSRD og ESRS sine sosiale temastandarder basert på at de har oppfylt kravene i den norske åpenhetsloven og annen nasjonal lovgivning. Det er imidlertid viktig å merke seg at åpenhetsloven ikke er det samme som å rapportere i henhold til de sosiale temastandardene i ESRS. Åpenhetsloven fokuserer primært på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, mens ESRS har en bredere og mer omfattende tilnærming til sosiale temaer.

Flere observasjoner peker mot at selskaper som ikke har tilegnet seg kunnskap om de nye rapporteringskravene, virker til å undervurdere kompleksiteten og utfordringene knyttet til rapporteringskravene. På en annen side virker det som at de deltakerne som har tilegnet seg kunnskap om rammeverket ser utfordringer og mener at dette blir krevende. Dette tyder på at det er en manglende forståelse for hvor krevende rapporteringen faktisk er. Et eksempel er en deltaker som skal rapportere fra og med 2024 som planlegger å sette seg inn i CSRD først til våren 2024, altså etter rapporteringen allerede skal ha startet.

En rekke av deltakere viser manglende forståelse for de faktiske forholdene rundt rapporteringskravene. Noen hevder å være forberedt til den sosiale delen basert på åpenhetsloven, men det er viktig å kunne skille mellom hva som kreves av åpenhetsloven og hva som kreves av ESRS. Deltakere som ikke har satt seg inn i kravene undervurderer tilsynelatende kompleksiteten, mens de som har tilegnet seg kunnskap ser utfordringene. Dette understreker behovet for tidlig innsats for å sikre en god overgang til rammeverket.

4.4 Flere selskaper har startet arbeidet

Selskapene forteller om ulike handlinger de gjør i dag. Disse handlingene sier noe om hvor godt forberedt de er til de nye kravene. Videre i dette kapittelet vil vi gå inn på hver enkelt handling, hvor vi ser variasjon i hvilke handlinger de ulike deltakerne har gjort.

4.4.1 Betydelig andel bruker frivillig rammeverk

Erfaring med tidligere bærekraftsrapportering varierer. Åtte selskap i vårt utvalg har utarbeidet en bærekraftsrapport. Spriket for hvor lenge de har hatt egen bærekraftsrapport varierer fra siden 2008 til at de har hatt det i et år. De to selskapene som ikke har utarbeidet en egen bærekraftsrapport, har derimot offentliggjort annen bærekraftsinformasjon på nettsiden sin.

Selskapene forholder seg til flere ulike rammeverk når de skal rapportere på bærekraftsinformasjon. I dagens rapportering er det spesielt GRI og TCFD som er mest fremtredende. Når det gjelder GRI er det variasjoner om de rapporterer *i henhold til* GRI eller med *referanse til* GRI. Noen få trekker også inn at de rapporterer på sektorstandard for sin bransje og en bruker forbundets interne rammeverk. Samtlige bruker GHG-protokollen til utarbeidelsen av klimaregnskap.

De aller fleste av våre deltakere har brukt frivillige rammeverk hvor det er GRI, TCFD og GHG protokollen som går igjen. Det trekkes frem at de bruker disse frivillige rammeverkene som en del av sin forberedelse til CSRD hvor det nevnes at: “det er mer fokus for oss på andre ting enn å ha en slik GRI rapport hvor det er tabellbasert og masse tall og koder, som er veldig bra for de som skal sitte å rangere og sånn (...)” - ID 3. Andre mener at GRI-rapporteringen er viktig, og det blir blant annet sagt: «Den beste måten vi kan forberede oss på CSRD er å fortsatt rapportere på GRI, og se til CSRD når vi skal gjøre endringer i rapporteringen vår.» - ID 8.

Nesten alle selskapene har en egen bærekraftsrapport. GRI og TCFD er de mest brukte rapporteringsrammeverkene ved utarbeidelse, mens GHG-protokollen brukes av alle for klimaregnskap. De fleste deltakerne bruker frivillige rammeverk som forberedelse til CSRD, men det er delte meninger om GRI bør prioriteres.

4.4.2 Flere har gjennomført vesentlighetsanalyse

De fleste av deltakerne kjenner til dobbel vesentlighetsprinsippet og har foretatt en vesentlighetsanalyse, men forståelsen varierer. Selv om de fleste har foretatt en vesentlighetsanalyse, er noen enda ikke helt i mål. Noen selskaper uttrykker usikkerhet rundt om de har foretatt en faktisk dobbel vesentlighetsanalyse. En deltaker påpeker at de har startet arbeidet, men er enda ikke helt i mål:

Vi har noen svakheter, har vi fått påpekt. Så det er i prosessen med en ny i løpet av de neste to årene. Den er ikke helt godkjent for en dobbel vesentlighetsanalyse, det er et par ting som er litt uklare - ID 7

Enkelte av selskapene har ikke gjennomført en vesentlighetsanalyse, men har planer om å gjennomføre en. Det påpekes også en utfordring med hvordan de faktisk skal anvende vesentlighetsanalysen på en god måte, en deltaker sier blant annet:

Så synes vi det er litt utfordrende, fordi at hvordan skal man på en måte få fremstilt dobbel vesentlighetsvurderingene på en god måte, og bruke det på en styringskontroll på en god måte. Det ser vi ikke så mange andre som har fått til i dag allerede -ID 8.

Deltakerne fleste har gjennomført en vesentlighetsanalyse, men i ulik grad. Det blir påpekt fra flere at de ikke er helt i mål med sin vesentlighetsanalyse og det er uttrykt usikkerhet til hvordan det skal implementeres og hvordan de skal bruke doble vesentlighetsvurderinger i styringskontrollen. Forståelsen av prinsippet er varierende og viser manglende kunnskap på dette området. Dette understreker viktigheten av å styrke kunnskapen og implementeringen av dobbel vesentlighetsprinsipper for å sikre at rapporteringen blir mer meningsfull og verdifull for selskapene.

4.4.3 Liten innsikt i hvilke temaer som er vesentlige

Vi har i intervjuene spurt selskap om de har satt seg inn i hvilke temaspesifikke standarder som vil bli vesentlige for dem. Her finner vi en stor variasjon. Flere forteller at de ser for seg at alle temaer er relevant i ulike grad og at det er vanskelig å nevne noen tema som ikke er relevant. Enkelte har derimot ikke satt seg inn i hvilke temaer som kan være relevant. Det blir trukket frem at flere bruker GRI sin sektorspesifikke standard for å navigere seg, hvor en deltaker blant annet forklarer:

GRI har jo sånn sektorspesifikk standard for vår bransje, så det er den vi har lagt til grunn. Der er det 22 sånne forslag til fokustema, så vi har jo fokusert på disse, men vi har jo tenkt på om det kan være andre ting som ikke er listet blant dem. - ID 9

Flere nevner også at mangel på ressurser er årsaken bak hvorfor de ikke har satt seg inn i regelverket: “Med tanke på tilgjengelige ressurser, så har det ikke vært aktuelt for min del å grave meg ned i det. I hvert fall ikke nå.” - ID 2.

Det er tydelig at det er stor variasjon blant deltakerne når det gjelder deres kunnskap og forståelse av hvilke temaspesifikke standarder som er relevant for dem. Enkelte har satt seg inn i temaene og ser dem alle som relevante, på en annen side er det flere som ikke har sett på det i det hele tatt. Av rapporteringspliktige fra og med 2025 er det flere som ikke har identifisert relevante temaer, men det er også de som har begrenset med ressurser og mulighet til å fordype seg. Dette indikerer at ressurser har en betydning for hvilken innsats som blir lagt inn på et tidlig stadium.

4.4.4 Ikke optimal internkontroll

Det har blitt identifisert varierende nivåer av internkontroll blant deltakerne når det gjelder bærekraftsinformasjonen. Selv om flertallet har etablert internkontrollsystemer for å håndtere blant annet utslipp, påpekes det av samtlige at det er rom for forbedring. En deltaker forteller blant annet:

Det er veldig “work in progress” hvor vi ikke har hatt noe særlig internkontroll formelt sett. Det har gradvis blitt innført etterprøving av særlig bærekraftsmålene vi har satt oss. Det blir gradvis strammet til som en del av prosessen der bærekraftsrapporteringen blir mer integrert. - ID 7.

Noen er allerede på vei til å utbedre internkontrollene, hvorav enkelte forteller at de har revisor inne for å sjekke internkontrollen knyttet til bærekraftsinformasjonen. Andre erkjenner at ettersom de ikke har revisor som kontrollerer internkontroll nå, så vil de tro at de må få på plass bedre kvalitetssikringsprosedyrer.

Deltakere trekker frem utfordringer knyttet til at de mangler et datasystem for å ivareta, bearbeide og utforme data knyttet til bærekraftsinformasjon. Dagens status på datasystemer er veldig varierende. Noen bruker Excel, mens andre bruker de ulike systemene som allerede

benyttes i aktuelle avdelinger. Det er dermed ingen som har et felles datasystem for utarbeidelse av bærekraftsinformasjon. En deltaker understreker problematikken: «Så da er spørsmålet skal vi lage et eget system som snakker ESRS eller skal vi tilpasse det vi allerede har og prøve å oversette det? Det er vanskelig.»- ID 6.

En annen utfordring knyttet til datasystemer hos et selskap er blant annet at systemet i dag gjør det vanskelig med uttrekk av data etter periodens slutt, som igjen kan skape problemer for etterkontroll. Det varierer hvor ofte de presenterer og henter ut tall fra sine systemer. Noen gjør dette kvartalsvis, noen månedlig, mens på andre kan det virke som årlig. Det blir blant annet påpekt av en deltaker:

For at det ikke skal bli et forferdelig detektivarbeid en gang i året mellom januar og mars før det skal publiseres, så prøver vi å få det mest mulig inn i kvartalsrapporteringen. Det er avdelingene som rapporterer det som har prosesser på dette. -ID 3.

Konklusjonen er at det er variasjoner i internkontrollene blant deltakerne når det gjelder bærekraftsinformasjon. De fleste har internkontrollsystemer, men alle erkjenner behovet for forbedringer. Det er mangel på et dedikert datasystem for bærekraftsinformasjon. Dette anses som et problem for selskapene. I tillegg identifiseres det utfordringer med å trekke ut data og det er variasjon i hvor ofte selskapene henter ut data.

4.4.5 Lite tallfesting av mål

Selskapene uttrykker usikkerhet ved tallfesting av mål og knytter det opp mot Parisavtalen og regjeringens mål. En deltaker sier blant annet dette:

Vi må nok anerkjenne at vi er nok ikke helt gode nok i strategien vår på det helt enda. (...) Vi må stramme til og være tydelig på hvordan våre mål og strategier er i tråd med Parisavtalen og ja, noen scenarioer. - ID 7.

Det er tydelig at deltakerne fokuserer på utslipp og klima, da det er disse temaene de fleste har satt seg mål. Noen få deltakere håndterer ikke tallfestede mål i sin helhet per i dag. Enkelte deltakere har satt seg tallfestede mål på det sosiale aspektet som gjelder målinger på likestilling, antall kvinner i ledelse og lønnsforskjeller. Et selskap erkjenner at målene de har satt ikke er nok i forhold til hva CSRD krever og forklarer at de har planer om å videreutvikle mål i løpet av året. Selskapene har i liten grad tallfestet mål og har behov for å utbedre disse.

Det kommer tydelig frem at tallfesting av mål ikke har vært en prioritet for selskapene i deres forberedelser, hvor det kan tyde på at mange glemmer det sosiale aspektet og ønsker helst å snakke om deres planer for å redusere utslippet i henhold til Parisavtalen. Dette synliggjør at selskapene trolig må øke deres kompetanse for å møte kravene til CSRD.

4.4.6 Organiseringen oppleves god nok

Når det gjelder organisering av ressurser for bærekraftsrapporteringen nevner samtlige at det er spredt rundt om i organisasjonen og i deres avdelinger. Det kommer frem fra flere deltakere at det er bærekraftsavdelingen som har ansvar for selve rapporten, men er avhengige av informasjon fra de forskjellige avdelingene. Her nevnes hovedsakelig HR og finans. Dette understrekes av en deltaker: “Ansvar for rapportering ligger i bærekraftsavdelingen, men er avhengig av samarbeid og input fra andre avdelinger i organisasjonen.” - ID

7. Organiseringen for bærekraftsrapporteringen ser ikke ut til å ville endre seg med nye krav fra EU. Det blir påpekt av flere at de derimot vil trenge flere ressurser og en bedre integrasjon mellom avdelingene, og da spesielt finansavdelingen.

4.4.7 Liten bruk av frivillig attestasjon

Få har deltakerne har fått attestert sin eksisterende bærekraftsrapport. For selskapene i gruppen med rapportering fra og med 2024 er det to av fire som har fått attestert sin rapport, hvorav en rapporterer på første året og den andre på tredje året. En av de fire selskapene forteller at de har hatt rådgivning og gjennomgang med revisor, men ikke fått formell attestasjon. Av rapporteringspliktige fra og med 2025 er det to som får attestert hvor begge er på andre året med attestasjon fra revisor.

Selv om flere trekker frem at det er kostbart å få bærekraftsrapporten attestert, uttrykker de det er bra at det nå er en faktisk gjennomgang og godkjenning av informasjonen. De mener at dette vil bidra til mer pålitelighet og at selskapene nå ikke bare kan skrive det de ønsker uten konsekvenser. Det er ulike meninger om hvordan de tror det vil bli å etterprøve bærekraftsinformasjonen for en tredjepart. Noen tror det ikke vil være et problem og at datapunktene må være klar til når det skal attesteres. Imidlertid gir de som allerede har fått bærekraftsrapporten sin attestert, uttrykk for at det er krevende å gi alle dokumentasjon

revisor krever. Dette understreker viktigheten av å ha god internkontroll med datasystemer som fungerer til både bærekraftsinformasjon, men også finansiell informasjon.

4.4.8 Styret er involvert i bærekraftsrapporten

Alle deltakerne oppgir at styret er involvert i bærekraftsrapporteringen, men i ulik grad. Det blir trukket frem at de har det øverste ansvaret og gir signaler hvor høy prioritet det skal være. Styrene utfordrer selskapene med bærekraftsarbeidet, samtidig som selskapene holder styret oppdatert på gjeldende rammeverk. Selv om de ikke er med i det daglige arbeidet for rapporteringen, så blir det tatt opp regelmessig på styremøter hos de fleste selskapene. For i år er det ikke mange som får bærekraftsrapporten signert av styret, men de blir opplyst om hva som blir rapport på. Samtidig erkjenner de fleste at styret må ta mer del i bærekraftsrapporteringen fremover. Det er økende bevissthet om at bærekraftsrapportering er en viktig del av styrets ansvar, og de fleste deltakerne forventer at styret vil ta en større rolle i styring og kontroll fremover nå som det blir en del av styret årsberetning.

4.4.9 Få har kartlagt gapet

Ingen av deltakerne hadde gjennomført en fullstendig kartlegging av hva som mangler for å være i henhold til CSRD og ESRS på tidspunktet intervjuene ble gjennomført. Av de rapporteringspliktige fra og med 2024 er det varierende om selskapene har tatt skritt for å kartlegge gapet. En av deltakerne har leid inn en konsulent for å gjennomføre dette de neste månedene, og en annen deltaker har planer om å gjennomføre kartleggingen etter anbefaling fra revisor i løpet av de kommende månedene. Imidlertid har de to siste deltakerne i denne gruppen verken gjennomført en kartlegging eller lagt en plan for når de skal gjøre det. Når det gjelder rapporteringspliktige fra og med 2025 har et selskap planer om å gjennomføre en kartlegging i løpet av året. I et annet selskap i denne gruppen har de til hensikt å ta et kurs først for å få tilstrekkelig oversikt før de gjennomfører kartleggingen. Resten har ingen fastsatte planer med å gjøre en gap-analyse.

Generelt sett viser funnene at det er en gradvis bevegelse blant deltakerne når det gjelder kartleggingen av gapet for ESRS-rapportering. Det er tydelig at deltakerne ikke er klar over hvilke mangler de har for å være i henhold til CSRD og ESRS. Imidlertid peker flere deltakere på behovet for å identifisere gapet mellom deres nåværende rapportering og den fremtidige rapporteringen i henhold til nye krav. Det er tydelig at de også ser behovet for

ekstern veiledning, både for å forstå og håndtere de nye kravene. Denne mangelen på bevissthet kan relateres til deltakernes begrensede kunnskap om detaljene i regelverket, noe som påvirker deres evne til å identifisere utfordringene de står ovenfor.

4.5 Verdikjeden oppleves mest krevende

4.5.1 Krevende både for klimarelaterte og sosiale forhold

Det blir påpekt at det er positivt at det nå blir lagt vekt på at hele verdikjeden må ta ansvar for bærekraft. Flere er blant annet at det er med på å endre tankegangen til veldig mange, ved at det nå ikke lenger er fokus på kun kostnad når kunder skal velge leverandør. Dette er noe selskapet ser på som positivt, spesielt med tanke på konkurranse. En deltaker trekker frem at ettersom de har vært engasjert i miljøteknologi i lang tid innenfor sin bransje vil dette være positivt da kundene ønsker være med å betale for deres investeringer i grønnere teknologi.

Samtidig tar de fleste opp at det å rapportere på verdikjeden blir krevende, både når det gjelder klimagassutslipp og den sosiale delen. Flere ser utfordringer knyttet til å rapportere på verdikjeden, da det er en stor mengde data man skal rapportere på i sin verdikjede. Det påpekes at det er viktig med god styringskontroll og oversikt over påvirkningene for at dette skal fungere. En deltaker sier blant annet dette om utfordringen:

Ser at detaljene er hentet fra GRI, og så ser jeg at de legger mye mer vekt på hele verdikjeden (...). Vi tenker det er helt fint, men de utvider perspektivet veldig mye med verdikjede, samtidig som de øker kravene til datakvalitet. Det er nødvendigvis ikke lett til å få til å gå opp, så det blir en utfordring. Alle skal rapportere på dette samtidig, alle har for lite folk til å gjøre dette, og hvordan skal vi få dette til å flyte opp og ned leverandørkjeder? Ja, det krever ganske mye. - ID 6.

Når det gjelder den sosiale delen sees dette ofte i sammenheng med åpenhetsloven, hvor de er nødt til å se på sin påvirkning i verdikjeden når det gjelder menneskerettigheter anstendige arbeidsforhold som går inn under åpenhetsloven. Det blir fortalt blant annet at siden de allerede har åpenhetsloven på plass, så begynner de å få struktur på menneskerettigheter innad i selskapet. Flere mener at den største utfordringen er å få kontroll på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold hvor de har drift eller leverandører i utviklingsland på grunnlag av at disse landene stiller ikke samme krav som Norge gjør.

Det trekkes frem at utslipp i verdikjeden er det som blir mest krevende å rapportere på. Dette forklares med at det kan måles på mange forskjellige måter, og det kan være vanskeligheter med å få god nok kvalitetsdata fra sine leverandører. Det å tallfeste og faktisk ha kontroll over utslippene er en omfattende jobb, i dag har flere av deltakerne kontroll på deler av sitt utslipp, de som det er lettest å kontrollere, men forteller at ved en utvidelse av det perspektivet vil gjøre det vanskelig. Deltakerne ser derimot at det er et viktig arbeid, men krever mye ressurser og logistikk for å få til.

Rapportering på verdikjedenivå sees på som svært krevende av deltakerne, de ser utfordringer med både måling og implementering. De er derimot positive til at dette er noe som må rapporteres på. Det blir påpekt at det vil kreve en del av organisasjonen både i form av ressurser, kompetanse og at det krever en god styringskontroll.

5. Diskusjon

I diskusjonskapittelet vil vi besvare vår problemstilling ved å bruke resultatene fra kapittel fire og diskutere disse i lys av CSRD og ESRS. Først vil vi ta for oss første del av problemstillingen; Hvor modne er selskapene for å rapportere i henhold til CSRD/ESRS. Deretter går vi videre til den andre delen som omhandler hvilke muligheter og utfordringer selskapene identifiserer i forbindelse med de nye kravene. Avslutningsvis vil vi sammenfatte og diskutere disse delene for å vurdere hvordan utfordringene og mulighetene ser ut til å påvirke modenheten.

5.1 Modenhet

Når vi vurderer selskapenes modenhet, tar vi hensyn til deres kunnskap og konkrete forberedelser relatert til CSRD og ESRS. Vi knytter den kunnskapen de besitter og de spesifikke tiltakene de har gjennomført opp mot kravene som ESRS og CSRD stiller.

5.1.1 Kunnskap som faktor for modenhet

Kunnskap er en viktig faktor for hvor modne selskapene er ettersom de trenger kunnskapen for å oppfylle kravene i CSRD og ESRS. I tillegg må de besitte nødvendig kunnskap for å kunne kommunisere med interessenter, og for å oppnå en mer effektiv og bærekraftig virksomhet.

Våre funn indikerer at selskapene har en overordnet forståelse av CSRD og ESRS, men de mangler en dypere kunnskap. Det kommer frem at de er klar over at det er økte rapporteringskrav og når det treffer dem, noe som er positivt. Selv om de er bevisste på økte rapporteringskrav, viser det seg at deres oppfatning ikke helt samsvarer med det faktiske omfanget av rammeverket. Realiteten er at rammeverket er klart mer detaljert og omfattende enn mange av dem gir uttrykk for at de oppfatter det som. Rammeverket har hele 82 rapporteringskrav som selskapene skal vurdere om er vesentlig, og dermed rapportere på eller avviksforklare. Det er mye å sette seg inn i, og det faktum at et av selskapene som skal rapportere fra og med 2024 tenker å se nærmere på de nye kravene om ett år er bekymringsverdig. Basert på våre funn, er det tydelig at de som har mest kunnskap om emnet har en bedre forståelse for hvor omfattende og krevende det er. Hvis de velger å utsette å tilegne seg kunnskapen de trenger, vil de få en betydelig overraskelse om ett år.

Resultatet viser at de har lite kjennskap til innholdet i standardene. Det er ytterst få som har kjennskap til rapporteringspilarene i ESRS eller hvilke temastandarder som er vesentlig for dem. De fleste har kjennskap til begrepet dobbel vesentlighet og har erfaringer med rammeverket GRI. Til tross for det begrensede kunnskapsnivået, vurderer selskapene seg selv som godt forberedt sammenlignet med andre selskap. Dette kan indikere en overvurdering av deres egen modenhet og et behov for en mer realistisk vurdering av deres nåværende nivå av forberedelse og kunnskap.

Selskapene har lite eller ingen kjennskap til rapporteringspilarene i ESRS.

Rapporteringspilarene går på tvers gjennom alle standardene som er noe de må rapportere på hvert rapporteringskrav i ESRS. Dette må de gjøre for å kunne ta stilling til hvilken risiko, påvirkning eller mulighet de har ved hvert bærekraftstema. Det at få av deltakerne har kjennskap til dem vitner om svært liten kjennskap til hvilke forhold de må rapportere på og at det trengs et klart løft.

Et av våre funn er at det er en varierende forståelse for dobbel vesentlighetsprinsippet og gjennomføringen av vesentlighetsanalysen. Det at flere er usikre på hvordan de skal gjennomføre vesentlighetsanalysen og bruke den i virksomheten sin viser at selskapene mangler kunnskap på dette området. Dobbelt vesentlighet er en av grunnstenene i ESRS og selskapene trenger derfor et betydelig løft for å kunne bruke dobbel vesentlighet som det verktøyet det er. For at selskapene skal kunne rapportere i samsvar med ESRS og CSRD må selskapene ha forståelse for dobbel vesentlighetsprinsippet, noe som flere av våre deltakere mangler.

Vi finner at selskapene lener seg på sine erfaringer med GRI, og evnen til å formidle sin kunnskap om ESRS kommer hovedsakelig fra deres kunnskap om GRI. Det kommer tydelig frem fra våre deltakere at de har benyttet GRI for å forberede seg. Det kan tolkes som at selskapene fokuserer mer på det de allerede er kjent med, og ikke har lagt tilstrekkelig vekt på å forstå og implementere kravene og prinsippene i CSRD og ESRS. Dette indikerer en lav modenhet når det gjelder å tilpasse seg de nye standardene og rapporteringskravene.

Det er også blitt bemerket at kunnskapsnivået, eller mangelen på kunnskap, gjenspeiles i bekymringer knyttet til rapportering på verdikjeden. Det er få som er klar over at ESRS har en overgangsregel knyttet til å rapportere på verdikjeden. Denne regelen innebærer at selskapene kan unnlate å rapportere på verdikjeden, eller begrense denne rapporteringen til intern tilgjengelig verdikjedeinformasjon, de første tre årene med rapportering under ESRS. Et av momentene de trekker frem som krevende er scope 3 utlippstall. Imidlertid åpner ESRS for at man kan ta de nødvendige estimater forutsatt at de oppfyller de kvalitative egenskapene til informasjon.

Det er få som vet hvilke temastandarder som er vesentlige for dem, samtidig blir det også uttrykt bekymringer knyttet til rapportering på irrelevante temaer. ESRS har imidlertid tatt hensyn til denne bekymringen. Selskapene skal gjennomføre en vesentlighetsvurdering for å identifisere de viktige bærekraftstemaene og gi en forklaring både når det er vesentlig og ikke-vesentlig. Dette er ment å forhindre at selskapene bruker unødvendige ressurser på rapportering av irrelevante bærekraftstemaer. Til tross for at deltakerne hevder å ha kunnskap om begrepet dobbel vesentlighet og har gjennomført en vesentlighetsanalyse, ser det ut til at de mangler forståelse for dens funksjon. Dette indikerer at selskapene ikke har satt seg tilstrekkelig inn i innholdet i ESRS eller forstått hvorfor det er nødvendig å gjennomføre en vesentlighetsvurdering.

God bærekraftsrapportering vil fremover i større grad defineres av kvaliteten og relevansen, og i mindre grad trender og hvilket frivillig rammeverk de bruker. Derfor er det viktig at kunnskapen til disse selskapene øker for å sikre tilstrekkelig kompetanse. Dette er viktig for å sørge for at informasjonen og relevansen er av høy kvalitet, samt at selskapet håndterer bærekraftsrisiko og- effekter på en god måte.

5.1.2 Konkrete tiltak som faktor for modenhet

Når selskapene skal begynne å rapportere i samsvar med CSRD og ESRS, møter de flere nye krav som må oppfylles. Forberedelsene til å rapportere i henhold til disse standardene varierer blant selskapene. Noen selskaper har en fordel ved at de allerede har fulgt frivillige rammeverk og flere mener at de i stor grad er forberedt på grunnlag av det. CSRD er bygget på de eksisterende frivillige standardene, men en studie av Christensen og Johansen (2022) avslører at de som hevder at de rapporterer etter GRI Core Option i liten grad faktisk rapporterer i samsvar med rammeverket. Det kommer også frem at mange deltakere velger å kun rapportere på deler fra GRI. Ettersom mange deltakere ikke rapporterer i samsvar med GRI per i dag, kan de ikke stole på at dagens rapportering er en reell forberedelse til CSRD. Likevel erkjenner deltakerne at det er en klar styrke og fordel å ha erfaringer med frivillige rapporteringsstandarder som GRI og TCFD. Som en av deltakerne uttrykker det: “den beste måten vi kan forberede oss til CSRD er å fortsette å rapportere etter GRI og se til CSRD når vi skal gjøre endringer i vår rapportering”. Det er behov for en mer rettferdig representasjon gjennom CSRD, slik at selskapene ikke kan velge selv hva de ønsker å vektlegge i sin bærekraftsrapport som har vært mulig med tidligere rammeverk.

Et sentralt prinsipp i CSRD og ESRS er dobbel vesentlighet som krever at selskapene gjennomfører en grundig analyse for å vurdere om en bærekraftssak er vesentlig på grunnlag av både økonomisk- og påvirkningsperspektiv. Selv om mange har hørt om dobbel vesentlighetsprinsippet er det fortsatt manglende forståelse rundt temaet. Til tross for at de fleste av selskapene hevder å ha gjennomført en vesentlighetsanalyse er det imidlertid uklart om det faktisk har blitt gjort en vesentlighetsanalyse som er dobbel og hvordan perspektivene påvirker hverandre. Ettersom det er et krav fra ESRS er de som har gjennomført en dobbel vesentlighetsanalyse mer forberedte til overgangen til CSRD og ESRS. Samtidig har de et arbeid igjen med å utvikle vesentlighetsanalysen og bruke den analysen som et verktøy når de videreutvikler sin bærekraftsrapport.

For at selskapene skal kunne klare å rapportere etter de nye kravene er det viktig at de har organisering, internkontroller og datasystemer på plass. Dette er essensielt både for å kunne rapportere i henhold til den informasjonskvaliteten ESRS krever og for at det skal være mulig for en tredjepart å kunne attestere bærekraftsinformasjonen. En av de kvalitative egenskapene til informasjon er nøyaktighet, som innebærer at selskapet har implementert tilstrekkelige prosesser og internkontroll for å unngå vesentlige feil eller feilinformasjon. Funnet vårt tilsier

at alle selskapene har noe å gå på når det kommer til internkontroller for bærekraftsinformasjonen. Dette reduserer kvaliteten på den rapporterte informasjonen og dermed en lavere grad av modenhet for å rapportere i henhold til CSRD og ESRS.

For de fleste selskapene viser det seg at internkontrollen ikke er optimal. En stor utfordring er mangelen på et tilstrekkelig datasystem som kan knytte bærekraftsinformasjonen til den finansielle informasjonen. Det er av stor betydning at informasjonen som selskapene rapporterer på har en tilstrekkelig datakvalitet, som innebærer at den er verifiserbar, nøyaktig og forståelig. Når selskapene har en manglende internkontroll og datasystem som skal sikre datakvalitet, vil det ikke være i samsvar med ESRS sine krav til informasjonskvalitet. En følge av dette er at det utgjør en utfordring for tredjeparten som skal verifisere informasjonen.

Svært få selskaper har fått attestert sin bærekraftsinformasjon for tidligere år. De som har attestert sin bærekraftsrapport tidligere, har en klar fordel for sitt videre arbeid med bærekraftsrapporten. Vi observerer at de har bedre forståelse for hva det innebærer å få informasjonen attestert, og har gjennomgått prosessen med hvilken dokumentasjon som trengs og hvilken data de må ha og hvordan de skal hente den. På en annen side virker det som at de som ikke har fått bærekraftsrapporten sin attestert, ikke har samme forståelse. Noen uttrykker en forventning om at informasjonen bare må være klart til attestasjon uten å ha noen formening om hvor lett eller krevende prosessen er. De som har vært gjennom prosessen med attestasjon er dermed klart mer modne da de har erfaringer og kunnskap til hva som kreves.

Flere av selskapene har egne ressurser og avdelinger dedikert til bærekraft og rapportering, de fleste ser ingen grunn til å endre sin struktur i dag. Imidlertid erkjenner de behovet for flere ressurser og bedre integrasjon mellom avdelingene, spesielt med tanke på HR og finansavdelingen. Dette indikerer at de forstår viktigheten av å knytte bærekraftsinformasjon tettere sammen med den finansielle informasjonen, i tråd med prinsippet om dobbel vesentlighet og formålet med bærekraftsrapportering.

Når det gjelder styrets involvering i bærekraftsrapporten, ser vi variasjoner blant selskapene. Det er få som får rapporten sin signert eller godkjent av styret, men styret har tatt en større rolle i den nyeste tiden. Styret har tatt en overordnet rolle hos flere hvor de fokuserer mer på bærekraftsrapportering i styremøter. Dette indikerer at styret har begynner å anerkjenne at det

forventes mer fra deres rolle. Dette er positivt ettersom det er et krav fra CSRD at bærekraftsrapportering skal være en del av styrets årsberetning.

Når det gjelder tallfesting og begrunning av mål har selskapene en lang vei å gå for å samsvare med rammeverket. Det er tydelig at de er usikre på hvilke handlinger som må gjøres, og opplyser stort sett kun om reduksjon av klimautslipp. ESRS krever imidlertid at konkrete planer og mål skal beskrives. Ingen av selskapene kunne gi informasjon om hvordan de hadde tenkt å oppnå de oppgitte målene. Dette viser at selskapene har behov for beskrivelser av hvordan de skal oppnå sine mål og planer, samt også en mer systematisk måling og oppfølging av sine bærekraftsresultater.

For at selskapene skal være modne for overgangen til CSRD og ESRS er det avgjørende at de har kjennskap til hva som kreves. Ingen av våre deltakere har gjennomført en gap-analyse, noe som tyder på at de har begrenset kunnskap om sin nåværende status i forhold til overgangen. For å kunne forberede seg på en god måte, er det nødvendig for selskapene å identifisere gapet de har i forhold til det nye rammeverket. Likevel erkjenner noen av deltakerne behovet for en gap-analyse og har planer om å gjennomføre en i nær fremtid. Det er spesielt viktig for selskapene som allerede starter rapporteringen i 2024 å kartlegge gapet, slik at de får en forståelse av hva som må til for å kunne levere en bærekraftsrapport som ikke bare samsvarer med regelverket, men også er av høy kvalitet.

5.1.3 Hvor modne er selskapene?

Vi har sett på flere faktorer for å identifisere modenheten, deriblant deres kunnskapsnivå og hvilke forberedende tiltak de har gjennomført. Disse faktorene er basert på krav fra CSRD og ESRS.

Selskapene har en overordnet forståelse av CSRD og ESRS, men de mangler en dypere kunnskap om innholdet og hvilke krav som settes til dem. Mangelen på kunnskap gjør at de undervurderer kompleksiteten og omfanget av rapporteringskravene. Det er svært viktig at selskapene øker sin kunnskap for å sikre en høy kvalitet på sin bærekraftsrapport.

Forberedelsene til å rapportere varierer blant selskapene, de fleste har erfaring med frivillige rammeverk, men det er behov for mer enn det for å rapportere i samsvar med CSRD og ESRS. Selv om selskapene er bevisste på flere av manglene de har, må det nå vises mer handlingskraft da det blir stadig kortere tid før rapporteringsplikten inntreffer.

Basert på disse faktorene har selskapene en begrenset modenhet med klare mangler. Det er behov for økt kunnskap, et fungerende datasystem, forbedret internkontroll, frivillig attestasjon og en økt forståelse av viktigheten av å forberede seg fra styret for å kunne oppnå en høyere modenhet. Derimot har de fortsatt muligheter for å øke sin modenhet, og selv om det er mange som har en vei å gå, er det også en del som har et bra utgangspunkt.

5.2 Muligheter og utfordringer

Selskapene ser store muligheter ved det nye kravene, samtidig som de ser en del utfordringer ved at det blir mye å rapportere på og at de ikke har det de trenger for å kunne rapportere etter de nye kravene.

5.2.1 Muligheter

Våre funn viser at selskapene ser muligheter ved å rapportere på bærekraft hvor deriblant sammenlignbarheten vil bli ivaretatt, omdømmebygging, og det er en stor faktor for videre bærekraftsarbeid. Selskapene ser muligheter av å rapportere i form av at det kan brukes som et styringsverktøy, mer konkurransedyktige og i forbindelse med rekruttering.

I intervjuene kom det tydelig frem at implementeringen av CSRD og ESRS vil introdusere felles retningslinjer og standarder som vil bidra til at informasjonen blir sammenlignbar og redusert rom for subjektiv fortolkning. Dette er en viktig endring i forhold til den nåværende situasjonen, hvor det finnes et stort antall frivillige rammeverk med uendelige valgmulighetene. Det er flere positive konsekvenser av at informasjonskvaliteten økes. CSRD og ESRS ønsker at brukere av informasjonen faktisk kan ta beslutninger basert på rapportert informasjon da kvaliteten på bærekraftsrapporter tidligere har vært i for stor grad varierende. De kvalitative egenskapene til informasjon i ESRS skal sikre at informasjonen skal være av høy kvalitet, slik at det ikke lenger er mulig å unngå ansvar. Denne reguleringen kan dermed redusere muligheten for opportunistisk atferd og grønnvasking.

Våre funn indikerer at selskapene anerkjenner viktigheten av bærekraftsrapportering for å fremme en positiv innvirkning og bidra til en bærekraftig utvikling. Dette er i samsvar med prinsippene i ESRS, som krever at selskaper rapporterer både om muligheter for positiv påvirkning og om negative effekter. Dette vil føre til at man må konkretisere

bærekraftsrapporten slik at brukeren av informasjonen har en mulighet til å vurdere om selskapene faktisk gjennomfører handlinger i tråd med sin intensjon. De nye kravene gir selskapene muligheten til å øke bevisstheten om deres påvirkning, og dermed gjøre det enklere for dem å ta riktige valg på veien mot en mer bærekraftig fremtid.

Om selskaper tar tak i rapporteringen for å oppnå en positiv endring i stedet for å betrakte rammeverket som et obligatorisk og meningsløst arbeid, vil de få flere fordeler knyttet til dette. Rapportering av bærekraftsinformasjon er ikke bare relevant for å etterleve obligatoriske krav. Selskaper som utarbeider en rapport av god kvalitet, kan tiltrekke seg investorer, forbedre sitt omdømme hos kunder, ansatte og andre interessenter samt også i rekrutteringen. Det er også gunstig i form av at man rapporterer på ikke-finansielle risikoer, vil man da kunne minimere negative effekter, samt identifisere nye muligheter. Gjennom dette vil selskaper kunne skape et konkurransefortrinn som vil bidra til å sikre deres vekst og lønnsomhet.

5.2.2 utfordringer

Våre funn tilsier at selskapene ser en rekke utfordringer med å rapportere etter CSRD og ESRS. De erkjenner bekymringer for at det blir krevende, kostbart, for mye å rapportere på og tar bort fokuset fra det faktiske arbeidet for en bærekraftig utvikling. Det er også en utfordring knyttet til datasystemer og implementering av bærekraft i flere avdelinger av selskapet.

Det er verdt å merke seg at noen selskaper uttrykker bekymringer for at terskelen for vesentlighet vil øke med de nye kravene, noe som kan være berettiget ettersom de mest sannsynlig vil ha mer å rapportere på. Likevel har selskapene muligheten til å utelukke uvesentlige temaer knyttet til virksomheten, forutsatt at de kan gi en forklaring på hvorfor det ikke er relevant. De er dermed nødt til å få på plass en dobbel vesentlighetsanalyse for å kunne avgjøre hva som faktisk må rapporteres innen miljø, sosiale forhold og virksomhetsstyring i sin virksomhet. E1 Klimaforandringer og S1 Egen arbeidsstyrke er derimot obligatorisk om man faller inn under kriteriene.

Det blir uttrykt bekymring for at bærekraftsrapporten nå blir så krevende at de er nødt til å utvide antall ansatte og leie inn eksterne konsulenter, noe som vil medføre kostnadsøkninger.

Det er en utfordring at selskapene kjenner at dette er noe de ikke klarer å løse på egenhånd og dermed må søke eksternt hjelp. Det knyttes også opp mot at revisjonshonoraret trolig vil øke betraktelig. Dette er interessant da det indikerer at selskapene ikke ser potensialet for kostnadsbesparelser ved å ta mer bærekraftige valg.

Flertallet av selskapene opplever utfordringer med å skaffe et tilstrekkelig datasystem som kan håndtere både finansiell og bærekraftsrelatert informasjon. For å sikre at informasjonen er pålitelig og kan etterprøves av tredjeparter, er egenskapene pålitelighet og verifiserbarhet avgjørende. Mangelen på et tilfredsstillende datasystem utgjør en betydelig utfordring for selskapene, da det påvirker kvaliteten på internkontrollen. Hvis ikke datakvalitet og internkontroll er på plass, oppstår det betydelige problemer med attestasjon. Det blir påpekt at dagens internkontroll ikke er tilstrekkelig, og at uttrekk av data virker tilfeldig utført.

5.2.3 Sammenfatning

Selskapene ser en rekke utfordringer og muligheter med å rapportere på bærekraft i henhold til det nye rammeverket. En av de viktigste fordelene som selskapene ser er økt sammenlignbarhet og at rapporteringen er en viktig pådriver for å kunne påvirke bærekraftig utvikling. På en annen side ser de en utfordring med at det er krevende, kostbart og er bekymret for at begrenser det faktiske bærekraftsarbeidet. Datasystemer er en stor utfordring for å videreutvikle internkontrollen for bærekraftsinformasjon. Samlet sett er det viktig å merke seg at selskapene ser på bærekraftsrapportering som en viktig del av deres arbeid med å påvirke til en positiv endring. Likevel er det utfordringer som må løses for at selskapene skal oppleve at de skaper noe som er verdt ressursene, kostnadene og ikke bare føles som en unødvendig rapporteringsøvelse.

5.3 Modenhet sett i sammenheng med utfordringer og muligheter

Selskapene har ifølge våre resultater en god vei å gå for å kunne rapportere i henhold til CSRD og ESRS og levere en bærekraftsrapport med god nok kvalitet. De ser flere utfordringer enn muligheter og mangelen på kunnskap ser ut til å komplisere disse utfordringene og begrense deres perspektiver. Samtidig observerer vi en generell positiv holdning blant selskapene, og de erkjenner verdien av å rapportere om bærekraft. Dette gir et fundament for å utvikle modenheten til å rapportere i tråd med de nye EU-kravene.

Vi ser likevel at det er en tvetydighet for om rapportering av bærekraftsinformasjon driver bærekraftig arbeid, eller om det distraherer de bort fra det. Dette er forståelig da mange ser fordelene av at det gir muligheter for bedre risikostyring og tvinger selskapene til å ta tak i det de skal rapportere om. Det er imidlertid også forståelse for at de oppfatter rapporteringsmengden som overveldende. Uttalelsen om at det ikke er selve rapporteringen som er viktig, men heller handlingene man gjør, kan være et forsøk på å fremstå politisk korrekt. Selvfølgelig er det viktigste at selskapene tar konkrete tiltak mot en mer bærekraftig virksomhet. Likevel gir rapporteringen av bærekraftsrelaterte emner en unik mulighet til å oppnå bedre kontroll og styring av det faktiske arbeidet mot mer bærekraftige løsninger, noe som selskapene bør forsøke å utnytte.

Vi ser at mange selskaper har kommet godt i gang med å rapportere på frivillige rammeverk som GRI og TCFD. Dette er rammeverkene som ESRS bygger på. Kunnskapen selskapene besitter består i stor grad av kunnskapen de har til de frivillige rammeverkene, og vi ser et behov for et kompetanseløft på hva ESRS egentlig krever av selskapene. Samtidig ser de også en utfordring med at intern kompetanseutvikling ikke er nok for å klare å levere en god bærekraftsrapport. Utfordringen bunner i at de trenger en økning i ressurser samt også at det er utfordrende å formidle kunnskapen videre til resten av organisasjonen ettersom det er snakk om ekstremt mye ny informasjon. Slik det er nå er kunnskapen om bærekraftsrapportering hovedsakelig i en avdeling i selskapet. Ved å ikke ta tak i utfordringen med å øke intern kompetanse kan det føre til at den lave kompetansen blir et støymoment som gjør at effektiviteten og utviklingen internt stagnerer. Dette vil da føre til at utfordringen med kostnader knyttet til eksterne konsulenter vil øke. Enkelte erkjenner at de trenger hjelp av konsulenter i en overgang til de nye reglene, noe som er bra ettersom konsulentene kan bidra med å øke kunnskapen i selskapet.

Selskaper står ovenfor en del barrierer for at de skal kunne produsere en bærekraftsrapport av høy kvalitet. De ser imidlertid muligheter i de nye kravene, da de kan bidra til mer gjennomsiktighet og bedre verifiserbarhet, som igjen øker kvaliteten på informasjonen de rapporterer. En av barrierene selskapene står ovenfor er manglende datasystemer, som påvirker internkontrollen og dermed reduserer datakvaliteten i bærekraftsrapporten. For at informasjonen skal være pålitelig, er det nødvendig at egenskapene nøyaktighet og verifiserbarhet er til stede. Manglende datakvalitet vil svekke påliteligheten samt det vil være vanskeligheter med å etterprøve den. Et av våre funn er at selskapenes data-uttrekk i dag ikke

er tilstrekkelig ved at de ikke tar uttrekk ofte nok, noe som vil komplisere arbeidet for en tredjepart for å attestere, samt svekker troverdigheten til informasjonen. Om ikke informasjonen er troverdig vil det også være vanskelig for brukerne å ta beslutninger basert på informasjonen. Dermed bør selskapene ta tak i utfordringene sine, for å kunne utnytte de mulighetene de ser og dermed få en høyere kvalitet på sin bærekraftsrapport.

Det er behov for at selskapene gjennomfører en gap-analyse for å være modne for overgangen til CSRD og ESRS. Basert på vår studie hvor ingen av deltakerne har gjennomført en gap-analyse, er det tydelig at kunnskapen om deres nåværende status i forhold til overgangen er begrenset. Dette er problematisk da selskapene trenger en klar oversikt over hva som mangler. En gap-analyse vil bidra til å identifisere avstanden mellom nåværende praksis og de nye rapporteringskravene. Det gir dem mulighet til å kartlegge hvilke områder de må gjøre forbedringer for at bærekraftsrapporten de skal levere skal være av høy kvalitet.

Det er imidlertid interessant at flere av selskapene hevder at de er bedre forberedt enn andre selv om de ikke har gjennomført en gap-analyse. Det kan være ulike faktorer som spiller inn på hvorfor de hevder dette, blant annet deres tidligere erfaring, dedikerte ressurser eller planer de ikke har videreformidlet. Det er likevel verdt å bemerke seg at ved å ikke ha kartlagt gapet til fremtidige krav er det vanskelig for selskapene å vite hvordan de faktisk ligger an. Det er derfor viktig at selskapene ikke kun sammenligner seg med hverandre, men har en tilnærming om å oppfylle kravene og levere en bærekraftsrapport av god kvalitet. De er imidlertid bevisste på behovet for en gap-analyse som er viktig for å sikre at de er godt rustet til overgangen til CSRD og ESRS.

Per dags dato har selskapene få tiltak og lite kunnskap knyttet til forberedelsen til CSRD og ESRS, samtidig ser de flere utfordringer enn muligheter. Vi kan se en sammenheng mellom de som er mer modne ser mindre utfordringer og mer muligheter enn de som er mindre modne. Dette viser at jo mer kunnskap selskapene får jo mer muligheter for å gjøre en reell påvirkning. Denne statusen kan begrense utviklingen ved å hindre selskapene i å se hvilke muligheter de nye kravene kan gi. Økt kunnskap og bevissthet om CSRD og ESRS kan spille en viktig rolle i å hjelpe selskaper med å se potensielle muligheter. Når de blir mer informerte er det lettere for de å se de fordelene som kan komme av de nye kravene, slik som for eksempel økt effektivitet, bedre risikostyring, bedre omdømme, og tilgang til nye markeder og

investorer. Det er dermed viktig at de ser det konkurransefortrinnet de kan få ved å være godt nok forberedt til å rapportere etter CSRD og ESRS.

Det kommer frem at alle er overordnet positiv til de nye kravene ettersom alle får de samme spillereglene å forholde seg til og at det blir sammenlignbart. For å oppnå dette må selskapene være i stand til å rapportere i samsvar med de nye kravene. Imidlertid har mange fortsatt en lang vei å gå for å rapportere i tråd med ESRS. Mange fremhever betydningen av attestasjon for å sikre sammenlignbarhet og oppfylle andre formål som ESRS har satt. Det er derfor viktig at selskapene forbereder seg på at deres informasjon blir attestert, ellers kan de stå overfor betydelig arbeid og kostnader når rapporteringsplikten inntreffer.

6. Konklusjon

Selskapene i vår studie har en begrenset modenhet for å rapportere i henhold til CSRD og ESRS. Selskapenes begrensede modenhet kan delvis forklares over utfordringene de møter, spesielt datasystemer, men har ellers klare mangler som trengs et løft for å kunne sammenstilles med finansiell informasjon. Selskapene ser både utfordringer og muligheter med pålagt rapportering, og løser selskapene flere av utfordringene vil det øke modenheten for overgangen fra frivillig til pålagt rapportering. Selv om flere av selskapene har et godt utgangspunkt slik dem står i dag, har de en lang vei å gå for å møte kravene.

For at selskapene skal bli modne nok til overgangen til CSRD og ESRS tyder våre resultater på at de nødt til å øke kompetansen både internt i avdelinger, men også på tvers av organisasjonen. De må sørge for at internkontrollen for datainnhenting er god og de bør starte med frivillig attestasjon snarest mulig. Selskapene har et behov for å gjennomføre en kartlegging av gapet mellom frivillig rapportering og rapportering etter CSRD og ESRS. Dette for å kunne identifisere hvor manglene er størst. De må sørge for at forståelsen av dobbel vesentlighet er på plass, samt forankre vesentlighetsanalysen inn i selskapets strategi. Selskapene må holde seg oppdatert på utvikling i rammeverket da det kan komme endringer. Hvis selskapene holder dette arbeidet oppe, vil utfordringene trolig være mindre når rapporteringsplikten inntreffer.

Det må poengteres at selskapene har hatt kort tid på å forberede seg til bærekraftsrapportering. Mens finansiell rapportering har eksistert og utviklet seg i flere tusen år, har bærekraftsrapportering kun eksistert og utviklet seg i rundt 20 år. Utviklingen innen

bærekraftsrapportering har skjedd raskt sammenlignet med finansiell rapportering. Derfor må dagens selskaper eksperimentere og lære av feilene sine for å forbedre kvaliteten på fremtidens rapportering.

6.1 Forslag til videre forskning

Vi har i vår oppgave sett på hvor modne selskapene er til å rapportere etter de nye kravene til CSRD/ESRS, samt hvilke utfordringer og muligheter de ser. Et av våre funn er at selskapene har begrenset modenhet et år før rapporteringsplikten inntreffer, det vil derfor være interessant å undersøke hvordan implementeringen av de nye kravene ble utført og i hvilken kvalitet rapporten er på etter det første rapporteringsåret. Videre kan man undersøke hvilke eventuelle utfordringer selskaper møter på når rapporteringsplikten har inntruffet. På den måten kan man hjelpe selskaper og finne mulige løsninger for hvordan de kan effektivisere bærekraftsrapporteringen.

Det kan også være interessant å undersøke de sektorspesifikke standardene som ESRS kommer med. Da kan man undersøke hvor godt selskapene mener at standardene er tilpasset deres bransje og i hvilken grad de klarer å etterleve dem. Ved å adressere utfordringer og identifisere god praksis kan man bidra til å skape et mer effektiv og pålitelig bærekraftsrapportering.

Referanser

BDO. (2022a). Blogg: TCFD-rapportering: *Betyr klimaendring finansiell risiko eller mulighet for ditt selskap?* <https://www.bdo.no/nb-no/bloggen/tcfdrapportering-betyr-klimaendring-finansiell-risiko-eller-mulighet-for-ditt-selskap>

BDO. (2022b). Blogg: *Er du klar over rapporteringskravet for likestilling og mangfold?* <https://www.bdo.no/nb-no/bloggen/er-du-klar-over-rapporteringskravet-for-likestilling-og-mangfold>

Buhr, N., Gray, R. & Milne, M.J. (2014). Histories, rationales, voluntary standards and future prospects for sustainability reporting. CSR, GRI, IIRC and beyond.

Christensen & Johansen (2022). *GRI-rapportering blant Norges 200 største selskaper – Bare for syns skyld?* (Masteroppgave, Nord universitet) <https://nordopen.nord.no/nord-xmlui/bitstream/handle/11250/3024232/ChristensenogJohansen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Deloitte (2022). Rapport: *Hvordan ligger norske selskaper an med bærekraftsrapportering? En temperaturmåling av Norges 50 største selskaper.* <https://nor.deloitte.com/rs/712-CNF-326/images/Deloitte-Sustainability%20reporting%202021.pdf>

Diouf, D. & Borial, O. (2017). The quality of sustainability report and impression management: A stakeholder perspective. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*.

EFRAG. (2022a). *ESRS 1 general requirements*.

EFRAG. <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F06%2520Draft%2520ESRS%25201%2520General%2520requirements%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (2022b). *ESRS 2 General disclosures*. EFRAG.

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSi>

[teAssets%2F07.%2520Draft%2520ESRS%25202%2520General%2520disclosures%2520November%25202022.pdf](https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F07.%2520Draft%2520ESRS%25202%2520General%2520disclosures%2520November%25202022.pdf)

EFRAG. (2022c). *ESRS E1 Climate Change*. EFRAG.

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F08%2520Draft%2520ESRS%2520E1%2520Climate%2520Change%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (2022d). *ESRS E2 Pollution*. EFRAG.

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F09%2520Draft%2520ESRS%2520E2%2520Pollution%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (2022e). *ESRS E3 Water and Marine resources*. EFRAG.

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F10%2520Draft%2520ESRS%2520E3%2520Water%2520and%2520marine%2520resources%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (2022f). *ESRS E4 Biodiversity and ecosystems*. EFRAG.

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F11%2520Draft%2520ESRS%2520E4%2520Biodiversity%2520and%2520Ecosystems%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (2022g). *ESRS E5 Resource use and circular economy*. EFRAG.

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F12%2520Draft%2520ESRS%2520E5%2520Resource%2520use%2520and%2520circular%2520economy.pdf>

EFRAG. (2022h). *ESRS S1 Own workforce*. EFRAG.

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F13%2520Draft%2520ESRS%2520S1%2520Own%2520workforce%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (2022i). *ESRS S2 Workers in the value chain*. EFRAG.

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F14%2520Draft%2520ESRS%2520S2%2520Workers%2520in%2520the%2520value%2520chain%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (2022j). *ESRS S3 Affected communities*. EFRAG.

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F15%2520Draft%2520ESRS%2520S3%2520Affected%2520communities%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (2022k). *ESRS S4 Consumers and End-users*. EFRAG.

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F16%2520Draft%2520ESRS%2520S4%2520Consumers%2520end%2520users%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (2022l). *ESRS G1 Business conduct*. EFRAG.

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F17%2520Draft%2520ESRS%2520G1%2520Business%2520Conduct%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (2022m). *Appendix 1 - Disclosure requirements index*. EFRAG.

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F18%2520Appendix%2520I%2520ESRS%2520Index%2520.pdf>

European Commission. (u.å). *Corporate sustainability reporting*.

https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en

European Commission. (2019). *Guidelines on reporting climate-related information*.

https://ec.europa.eu/finance/docs/policy/190618-climate-related-information-reporting-guidelines_en.pdf

Directive 2022/2464. (2022). *Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting* (16.12.2022). EUR-Lex:

<http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj>

Fallan, E. (2020a). *Bruk av informasjon fra foretakets miljørapportering til ressursallokerings- og kontrollformål*. I T. Stenheim, K. M. Baksaas og E. M. Kulset (red.), *Aktuelle temaer i regnskap i revisjon* (Kap. 9, s.243-275). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.112.ch9>

Fallan, E. (2020b). *Attestasjon av rapportering om sosial og miljømessige forhold i Norge og internasjonal – kort blick på historie, standarder. og praksis*. I T.Stenheim, K. M. Baksaas og E. M. Kulset (Red.), *Aktuelle temaer i regnskap og revisjon* (Kap 10, s. 277-319). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

<https://doi.org/10.23865/noasp.112.ch10>

Fallan, E. & Granrud, H.R. (2020). *Attestasjon av rapportering om sosiale, miljømessige og økonomiske forhold* (miljø-, samfunnsansvar- og bærekraftsrapportering) I T.D. Stenvold, & M.M. Degerstrøm, *Revisjonshandlinger i praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.

Finanstilsynet. (2020). *Kartlegging av foretakenes bærekraftsrapportering*.

Finansdepartementet. https://www.finanstilsynet.no/globalassets/tilsyn/finansiell-rapportering/kartlegging_av_foretakenes_barekraftsrapportering_01092020.pdf

FN-Sambandet. (04.04.2023). *FNs bærekraftsmål*. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

Forbrukertilsynet. (17.04.2023). *Åpenhetsloven*.

<https://www.forbrukertilsynet.no/apenhetsloven>

Greenhouse Gas Protocol (u.å). *GHG protocol Standards and Guidance Update Process*.

<https://ghgprotocol.org/ghg-protocol-standards-and-guidance-update-process-0>

GRI (u.å). *How to use the GRI standards* <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/>

GRI. (2022). *Four in five largest global companies report with GRI*

<https://www.globalreporting.org/news/news-center/four-in-five-largest-global-companies-report-with-gri/>

GRI.(2021). *GRI Standards*. https://www.globalreporting.org/media/s4cp0oth/gri-gristandards-visuals-fig1_family-2021-print-v19-01.png.

KPMG. (2020). *The time has come –The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020*.

<https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/11/the-time-has-come.pdf>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Meld. St. 13 (2020-2021). *Klimaplan for 2021-2030. Klima- og miljødepartementet*.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-13-20202021/id2827405/>

PWC. (u.å). EUs bærekraftsdirektiv – CSRD. [https://www.pwc.no/no/pwc-](https://www.pwc.no/no/pwc-aktuelt/baerekraftsrapportering/eus-baerekraftsdirektiv-csrd.html)

[aktuelt/baerekraftsrapportering/eus-baerekraftsdirektiv-csrd.html](https://www.pwc.no/no/pwc-aktuelt/baerekraftsrapportering/eus-baerekraftsdirektiv-csrd.html).

Regnskap Norge. (31.10.2019). *Global Reporting Initiative – en kort innføring*.

<https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/regnskap/global-reporting-initiative---en-kort-innforing/>

Revisorforeningen. (u.å.). *Bærekraftsrapportering*.

<https://www.revisorforeningen.no/fag/barekraft/barekraft-for-revisor---kunnskapsportalen/barekraftsrapportering/>

Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2023) *Research methods for business students* (8. utgave). Pearson education.

TCFD. (u.å.) *Task Force on Climate-related Financial Disclosures - about*. <https://www.fsb-tcfid.org/about/>

Thaagard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse – en innføring i kvalitative metoder* (5.utg). Fagbokforlaget.

United Nations Global Compact. (u.å.) *Science Based Targets – vitenskapsbaserte klimamål & Climate Ambition Accelerator*.

Bilde:

Global Reporting Directive. (u.å.). https://www.globalreporting.org/media/s4cp0oth/gri-gristandards-visuals-fig1_family-2021-print-v19-01.png

Appendix

Vedlegg 1 - Intervjuguide

1. Hvor stort fokus vil du/dere si at dere har på bærekraft og rapporteringen?
2. Hvor lenge har dere drevet med bærekraftsrapportering?
3. Hvilke standarder bruker dere i dag for bærekraftsrapportering?
4. Kjenner dere på krav og forventninger når det gjelder bærekraftsrapportering?
 - Eventuelt hvor fra? Myndigheter, banker/investorer eller sluttbrukere?
5. Hvor godt kjent er du/dere med ESRS/CSRD? Gjerne utdyp det du vet.
6. Hva vet du/dere om oppbygningen til ESRS?
 - a. Kjenner dere til oppbygningen av de temaspesifikke standardene i ESRS – E,S og G?
 - b. Kjenner dere de 4 rapporteringspilarene?
 - c. Har du kjennskap til Kapitlene ESRS 1 er bygget opp av?
7. Hvordan er bedriften organisert med tanke på bærekraftsrapportering
8. Hvilke prosedyrer har dere for rapportering av bærekraft?
9. Vil dette endres på når dere må begynne å rapportere etter EUs nye krav?
10. Har dere noen struktur på dataen dere samler inn? Er det eget system?
11. Tror dere at dere må leie inn eksterne konsulenter til utarbeidelsen av bærekraftsrapporten?
12. Med tanke på at dere må begynne å rapportere etter iht. ESRS fom. 2024/2025, hvor godt forberedt vil du si at dere er til det?
13. Er det noen områder innen rapportering dere føler dere har kontroll på? Hjelp: Presisere miljø, kontra sosial, kontra virksomhetstyring.
14. Er det noen områder innenfor rapportering dere ser på som ekstra krevende?
15. Har dere eller kommer dere til å ha økte kostnader grunnet overgangen til ESRS/CSRD?

16. Hva tenker dere er positivt med det nye direktivet og de nye kravene til rapportering?
17. Hva tenker dere kan være negativt med CSRD/ESRS?
18. Ser dere på bærekraftsrapportering som en del av deres strategiplan eller for å være i compliance med regelverket?
19. Føler dere rapporteringen er verdt det og at dere får noe igjen for det?
20. Har dere kartlagt hvilke endringer som må gjøres for å at dere skal kunne rapportere i samsvar med EUs krav og ESRS?
21. En av de største endringene knyttet til ESRS/CSRD er dobbel vesentlighetsprinsippet, kjenner dere til dette?
22. Har dere foretatt en direkte og indirekte vesentlighetsanalyse?
23. EU har 10 ESG-temaspesifikke standarder, har dere satt dere inn i hvilke tema som er relevant for dere?
24. Har dere satt KPI/tallmål tilknyttet disse temaene?
25. Hvordan er internkontrollen deres for å ivareta bærekraftsinformasjon? Skriftlig? Hvordan er sporene etter kontroll? Hvor lett er det å etterkontrollere?
26. Krav i ESRS er at strategier, mål og planer må tallfestes og kvalifiseres opp mot globale og europeiske mål. Hvordan håndterer dere dette?
27. Er det noen ting dere tror blir mer krevende å tallfeste?
28. I hvor stor grad tar styret en del av bærekraftsrapporteringen og signerer rapporten av styret?
29. Attestasjon
 1. Har dere tidligere fått attestert bærekraftsrapporten deres?
 2. Hva tenker dere om at det er krav til attestasjon av bærekraftsrapporten?
 3. Tror dere dataen vil være klar for å attestere og tror dere det vil være lett å etterkontrollere den?
30. Har du noe mer å tilføye?

Vedlegg 2 – Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Hvor godt forberedt er bedriftene på rapportering etter ESRS/CSRD”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å *undersøke hvor godt forberedt selskaper i Norge er på nye krav fra EU innen Bærekraftsrapportering*. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette er vår avsluttende masteroppgave innen regnskap og revisjon.

EU har kommet med nytt direktiv innen bærekraftsrapportering (CSRD), hvor de som kommer under dette direktivet må rapportere etter European Sustainability Reporting Standards (ESRS). I den anledning ønsker vi å se på hvor godt forberedt selskapene er på disse endringene, hvordan de påvirkes og hva de tenker om endringene. For å svare på dette har vi kommet med problemstillingen:

«Hvor godt forberedt er bedriftene på rapportering etter ESRS/CSRD?»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

- Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavanger
- Studentene Ailin Erfjord og Tønje Løvik Dyngeland

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi ønsker å intervju selskaper som må begynne å rapportere etter EUs nye regler i regnskapsåret 2024 og 2025. Vi vil intervju 10-15 norske selskaper.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du deltar i et intervju på ca. 60 minutter på vegne av din bedrift. Intervjuet inneholder spørsmål om holdninger, kunnskap og tilknytning til CSRD/ESRS. Det vil bli tatt lydopptak av intervjuet, dersom du samtykker til det. Dine svar fra intervjuet vil bli registrert elektronisk.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- *Kun undertegnede vil ha tilgang til personopplysninger.*
- *Navnet og kontaktopplysningene dine lagres adskilt fra øvrige data.*
- *Du som deltaker vil ikke kunne gjenkjenne i publikasjonen, det vil kun være eventuelt stilling eller navn på bedrift som publiseres om dette gis samtykke til.*

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes juni 2023. Etter prosjektslutt vil alle lydopptak bli slettet og datamaterialet med dine personopplysninger vil anonymiseres.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Handelshøgskolen ved Universitet i Stavanger* har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- *William Gilje Gjedrem, veileder.* william.g.gjedrem@uis.no.
- *Ailin Erfjord, student.* ai.erfjord@stud.uis.no.
- *Tonje Løvik Dyngeland, student.* tl.dyngeland@stud.uis.no.
- Vårt personvernombud: Rolf Jegervatn, personvernombud@uis.no.

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

William Gilje Gjedrem
Veileder

Ailin Erfjord
Student

Tonje Løvik Dyngeland
Student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Hvor godt forberedt er bedriftene på rapportering etter ESRS/CSRD?*» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju.
- At informasjon fra meg behandles og lagres frem til prosjektslutt, juni 2023.
- Lydopptak av intervjuet.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)